

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 42.

Onsdagen den 16 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 7 och 9 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången Lag-Utskottets Utlåande N:o 43.

§ 3.

Till behandling förekom Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 2 och 3, afseende förändrad organisation af landtförsvaret, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.*

Herr vice Talmannen *Ifvarsson*, som anmält sig vilja afgifva yttrande i fråga om sättet för detta ärendes föredragning, erhöi i sådant afseende ordet samt anförde: Innan Kammaren går att fatta beslut i de stora och viktiga frågor, som här föreligga, torde det icke vara ur vägen att öfverenskomma om lämpligaste sättet för föredragningen. I det afseendet hade jag föreställt mig, att då första punkten, den som handlar om härordningen, antagligen kommer att först behandlas — hvilket jag äfven för min del ämnar påyrka — och det torde vara af vikt att man, vid hvarje beslut som fattas, vet under hvilka vilkor och förutsättningar det sker, ingressen borde i främsta rummet behandlas, så att det blir afgjort huruvida de beslut, som blifva fattade rörande härordningen, hafva karakteren af lag eller endast äro att betrakta såsom grunder för densamma, äfvensom under hvilka vilkor och förutsättningar besluten fattats. Nu torde någon invända att ingressen icke kan bifallas oförändrad, emedan man derigenom bunde

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

sig alltför mycket. Men för min del hade jag tänkt att, om ingressen först blefve föredragen, Kammaren till en början kunde afgöra dels huruvida bestämmelserna om härordningen skola anses såsom lag eller icke, samt dels huruvida de beslut, som komma att fattas under första punkten, blifvit fattade med hänsyn till de vilkor och förutsättningar, som ingressen innehåller. Sedan detta skett borde, efter min tanke. 40 § i härordningsförslaget, såsom utan tvifvel den viktigaste punkten i detsamma, företagas till behandling före de öfriga paragraferna i förslaget. Jag tager mig således friheten föreslå, att första punkten i Utskottets utlåtande först föredrages, att dervid ingressen till förslaget först behandlas, att derpå 40 § företages till afgörande och att, sedan man derefter återgått till 1 §, denna och de öfriga paragraferna behandlas i den ordning, hvaruti de i förslaget förekomma.

Grefve Sparre: Hvad angår föredragnings sättet har jag för min del intet att erinra vid Herr vice Talmannens förslag, men väl, för så vidt det afser att det nu föredragna lagförslaget icke skulle godkännas såsom lag, utan såsom "grunder", om jag fattade hans ord rätt. Jag vet ej hvad det vill säga att besluta grunder. Här föreligger ju ett i detalj utarbetadt lagförslag. Icke kan man kalla det grunder. Detta lagförslag afser att ordna ett försvarsverk, som skall ersätta indelningsverket, och 80 § Regeringsformen säger att, om genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, en annan grund lägges för ordnandet af krigsmakten, ändring i denna lag ej må ske utan Konungs och Riksdags bifall. Hvad är då meningen med att blott besluta grunder? Förtjenar icke försvarsverket att ordnas genom lag lika väl som afskrifningen af grundskatterna och indelningsverket, som till och med omtalas i grundlagen? Jag har likväl hört sägas, att man i Särskilda Utskottet varit särdeles angelägen om att denna afskrifning skulle bestämmas genom lag. Hvarför icke äfven försvarsverket? Anses detta vara af mindre vigt?

Sedan öfverläggningen angående föredragningsordningen förklarats slutad, biföll Kammaren hvad Herr vice Talmannen i afseende derå föreslagit; hvarefter, i enlighet med detta beslut, uppläsning skedde af *ingressen* till Utskottets hemställan i *punkten 1*, lydande sålunda: "att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag till lag om härordningen icke kunnat af Riksdagen oförändradt antagas, må för sin del antaga nedanstående lag i detta ämne; dock under förutsättning och vilkor, *dels* att båda Kamrarne fatta sammanstående beslut i fråga om de af Kongl. Maj:t till denna Riksdag framställda förslag om upprätthållande af härens stamtrupp, om allmänna värnpligten, om öfvergång till ny härordning, om de grunder, som under ny härordning böra tillämpas i afseende å härens aflöning, underhåll och beklädnad, om sjöförsvaret, om afskrifning af grundskatter samt af rustnings- och roteringsbesvärerna och om deraf föranledda förändringar i fastighetsbevollningen och grunderna för den kommunala beskattningen, *dels* ock att, för så vidt som Riksdagen sålunda antager lagar och författningar i dessa ämnen och underställer dem Kongl.

Maj:ts godkännande, Riksdagen dervid tillika skall anmäla, att besluten härom äro fattade under förutsättning, att de samtliga varda af Kongl. Maj:t fastställda.“

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Enligt anteckning å utlåtandet, hade Herrar *Ola Andersson* i *Burlöf*, *C. Ifvarsson*, *Liss Olof Larsson*, *Nils Petersson*, *A. P. Danielson*, *Sven Andreasson*, *L. Jönsson* och *Emil Key* inom Utskottet reserverat sig mot Utskottets förslag, att grunderna för härordningen skulle erhålla namn och karakter af lag.

Ordet lemnades till

Herr vice Talmannen *Ifvarsson*, som nu yttrade: Sedan jag framställt mitt förslag i fråga om föredragningsättet, hördes en talare inlåta sig icke allenast på det af mig framställda förslaget, utan äfven på sjelfva hufvudfrågan, i hvilket afseende han förklarade sig önska få höra, hvilket förslag vore å bane, när han omöjligen kunde föreställa sig, att man skulle kunna på förhand obetingadt bifalla ingressen. Jag ansåg mig icke då, så länge frågan gälde, icke sjelfva saken, utan endast föredragningsättet, böra inlåta mig i något svaromål, men sedan ingressen numera är föredragen, skall jag tillåta mig uttala min tanke om densamma och tillika framlägga ett särskildt förslag till beslut. Jag har nemligen föreställt mig, att man redan nu, innan man inlåter sig på sjelfva härordningsförslaget, bör bestämma, huruvida detta förslag bör antagas till lag eller endast såsom grunder för härordningen. Detta är den ena delen af frågan; den andra är, huruvida alla de förutsättningar, som Utskottet ansett böra ligga till grund för förslagets antagande, äfven böra godkännas eller ej. Hvad denna senare del af frågan beträffar, anser jag det vara uppenbart, att Utskottets förslag i denna del icke kan oförändradt antagas, enär derigenom man skulle för sig afstänga rättigheten att pröfva de efterföljande paragraferna hvar för sig. Jag anser därför det vara oundgängligt att gifva förslaget i den delen en något annan form, och det är i sådant afseende jag skall taga mig friheten framlägga ett förslag.

Jag har redan förut nämnt, och vill nu upprepa det, att det deremot redan nu bör bestämmas, att det är under de af Utskottet uppställda förutsättningar och vilkor, som hvarje beslut kommer att fattas. Det är naturligt, att i saken den ene kan hafva en åsigt, den andre en annan, men ingen lär väl vilja vara i ovisshet om under hvilka vilkor han lemnar sin röst för ett beslut i frågan. För min del är jag af den åsigt, att det föreliggande förslaget till härordning icke bör, åtminstone icke i sin helhet, antagas till lag, men deremot anser jag, att Utskottets förutsättningar och vilkor böra antagas att lända till efterrättelse i fråga om de beslut, som kunna komma att af Kamraren fattas. Jag vill därför föreslå, att hvad Kamraren under denna punkt kan komma att besluta om antagande af vissa grunder för en ny härordning icke må blifva lag, men att i öfrigt besluten fattas under de af Utskottet föreslagna förutsättningar och vilkor. Antages detta mitt förslag, så tror jag, att man är på det klara med

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

saken. Antages det icke, så är man äfven så till vida på det klara, att hvar och en vet, hvad de blifvande besluten innebära. Då jag nu framlagt detta förslag, ber jag att i afseende å frågan huruvida förslaget bör blifva lag eller icke få hänvisa till den af Herr Ola Andersson m. fl. afgifna reservation, hvilken innehåller skälen hvarför man icke bör omgärda denna förordning med helgd af lag. I öfriga delar ber jag att få återopa Utskottets motivering, som derutinnan synes mig tillfredsställande, så att dertill behöfver jag ingenting tillägga.

Jag anhåller hos Herr Talmannen om proposition på bifall till det förslag jag tagit mig friheten framställa.

Friherre Leijonhufvud: Såsom vi hört, har Herr vice Talmannen ifrågasatt, att de beslut vi nu gå att fatta i fråga om härordningen icke skulle få karakteren af lag, utan endast af grunder för härordningen eller något dylikt. Jag vet emellertid icke, hvilken karakter de då skulle få; men förmodligen är väl meningen, att de skola kunna ändras i samma ordning som för anslags- och bevillningsfrågor finnes föreskrifven. Jag kan icke finna annat; ty äro de icke lag, så är det gifvet, att de äro af beskaffenhet att lätt kunna ändras; och då de således endast äro en penningefråga, så läser en dylik förändring vid inträffande hårda penningetider mycket lätt kunna genom gemensam votering genomföras. Nu är min uppfattning den, att det skulle vara bättre, om det framlagda förslaget hade varit så formulradt, att vissa delar deraf, som ansåges vara af bevillningsnatur, blifvit från detsamma afskilda. Deremot finner jag det vara alldeles nödvändigt, att en stor del af förslaget erhåller karakter af lag. 80 § Regeringsformen säger: "Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfäldt". Nu är ju meningen att upphäfva indelningsverket, utan att man vill sätta någon annan lag i stället. Detta är ett sätt att kringgå 80 §, som jag för min del måste på det bestämdaste motsätta mig, då paragrafen ju tydligen afser att genom lag skydda det nya, som kan komma i stället för indelningsverket, som man vill slopa. På grund häraf kan jag icke rösta för Herr vice Talmannens förslag. Min uppfattning är att förslaget måste blifva lag, oaktadt det finnes ett och annat deri, som icke oundgängligen behöfver hafva karakteren af lag, och således mycket gerna kunde derifrån uteslutas, men då Kongl. Maj:ts förslag blifvit af Utskottet tillstyrkt, så får jag anhålla, att Herr Talmannen ville framställa proposition derpå, att förslaget i dess helhet blifver lag.

Herrar *Dickson, Helander, Hedin, Rydin*, Grefve *Björnstjerna* och *Wennérus* instämde med Friherre Leijonhufvud.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Efter mitt förmenande, är det icke blott *ett och annat* af hvad som förekommit under denna punkt, som icke bör blifva lag, utan, så vidt jag kan se, det allra mesta; det kan icke rätt gerna undgå någons uppmärksamhet, att, med få undan-

tag, den allra största delen är af natur att vara rena statsregleringsfrågor. Jag har i min reservation påvisat, hvilka förvecklingar, som skulle kunna uppstå, om man gör till lag bestämmelserna angående t. ex. antalet officerare, hästar, kanoner och dylikt; allt detta är ju frågor af alldeles samma natur, som alla andra anslagsfrågor, som falla inom statsförvaltningens område, och böra således behandlas alldeles på samma sätt, som när man vill t. ex. förändra ett redan befintligt embetsverk. Kongl. Maj:t kan föreslå men Riksdagen bestämmer, på sätt grundlagen föreskrifver, angående de för detta embetsverk erforderliga löner och tjenstemännens antal. Är icke nu detta förslag i de flesta delar statsregleringsfrågor? Grundlagen, så väl Regeringsformen som Riksdagsordningen, säger uttryckligen att då i frågor rörande statsregleringen Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, så skola dessa frågor afgöras genom gemensam votering. Men grundlagens både anda och bokstaf stadga derjemte, att lagfrågor måste af Riksdagen afgöras genom båda Kamrarnes sammanstående beslut. Huru skulle nu alla dessa frågor afgöras, alla dessa tvister slitas? Jag tror, att, om dessa bestämmelser blefve lag, så skulle detta leda till många förvecklingar. Men förhållandet är, att åtskilliga delar af förslaget böra blifva lag; och detta gäller företrädesvis beträffande stammens antal.

Herr Friherre Leijonhufvud uppläste det förslag till ändring i 80 § Regeringsformen, som vid 1875 års riksdag förklarades hvilande och vid den följande riksdagen upphöjdes till grundlag. Denna förändring hade följande lydelse: "Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras, utan af Konungen och Riksdagen samfäldt." Hvad afsågs med detta beslut om indelningsverkets upphäfvande? Dermed kan man väl icke förstå annat än att en annan stam skulle sättas i stället för den indelta. Ingen nekar väl till, att bestämmelserna rörande upprätthållande af den stamtrupp, som skall ersätta den nuvarande stammen, skola vara lag, äfven om dessa bestämmelser icke äro af beskaffenhet att kunna kallas för lag i egentlig mening eller befästa nämnda stam på samma sätt, som den indelta är; men i allt fall synes mig det utbyte, som man nu vill göra, vara ganska tillfredsställande. Jag kan väl förstå, att en och annan kan hafva tänkt på att befästa det nya härordningsförslaget och dertill hörande alla bestämmelser genom att gifva detsamma karakteren af lag. Då regeringen för 1874 års Riksdag framlade sitt förslag angående ändring i nyssnämnda paragraf i Regeringsformen och hvilket afsåg att införa en inledande väg till lösningen af försvarsfrågan, så innehöll detta förslag just den lydelse, som nämnda paragraf sedermera fick och som ännu gäller. Förslaget antogs af Andra Kamraren, men underkändes första gången af den Första, som ansåg att alla bestämmelserna borde göras till lag. Vid 1875 års riksdag framlade regeringen ock ett förslag i sådant syfte, men detta förslag underkändes af båda Kamrarne, hvilka i stället antogo det af regeringen först framlagda förslaget. Vid sådant förhållande synes mig Riksdagen sjelf, genom sina då fattade beslut, hafva uttalat den tan-

Angående förändrad organisation af landförsvaret.
(Forts.)

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

ken, att bestämmelser ytterst angående anslag för hären i sin helhet icke borde fastställas genom lag. Motsatsen var visserligen uttryckligen föreslagen i det senare år 1875 af regeringen framlagda förslaget, hvilket var af följande lydelse: "Finna Konungen och Riksdagen nödigt att, med ändring eller upphäfvande af indelningsverket, stadga nya grunder för krigsmaktens ordnande, då skola dessa grunder samt för deras tillämpning oundgängliga anslag fastställas genom lag, som ej må, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut, ändras eller upphävas"; men detta förslag blef, som sagdt, icke godkändt af någondera Kammaren, utan Riksdagen antog hvad som nu är lag. Jag tror mig därför berättigad antaga, att Riksdagen derigenom uttalat den åsigt, att den icke vill, att de egentliga anslagsfrågor, som här förekomma, skola betraktas såsom lagfrågor med undantag af hvad som angår stamtruppen, hvilket har sin historiska anledning, och att vi således hafva goda skäl att icke göra det allra hufvudsakligaste af detta till lag. Bestämmelser beträffande stamtruppens antal, rekryternas antal, antagningstiden och dylikt finnas ju i den så kallade garantilagen; och hvad som der icke finnes lär det icke möta hinder att flytta dit, såsom jag i min reservation föreslagit. De garantier, som man kan vara berättigad att fordra i gengäld för dem man nu har, synas mig på detta sätt kunna ernås.

Jag kan icke instämma med representanten på venersborgsbänken i hans påstående, att föregående Riksdagar beslutat att allt hvad rörer försvarsfrågan skulle blifva lag. Så är icke förhållandet. Och den af Kongl. Maj:t för frågans utredning tillsatta landtförsvarskommittén har föreslagit, att endast garantilagen och värnpligtslagen skulle blifva lag, men öfriga bestämmelser endast grunder. Nu har jag och några andra reservanter tillstyrkt att hela öfvergångsförslaget, såsom af öfvergående natur, må blifva lag. Härigenom beredes trygghet för att den nya härordningen skall småningom utväxa i den mån den gamla afvecklas, och derigenom har man också trygghet för det hela. Men att gifva rena anslagsfrågor för all framtid natur af lag, synes mig knappast kunna råda tvekan om att det ingalunda öfverensstämmer med vårt statskicks anda och mening.

Jag anhåller om bifall till det af Herr vice Talmannen framställda förslag.

Herr Emil Key: Hvad vi i sjelfva verket nu hafva garanterat är endast en sjettedel af utgifterna för vårt landtförsvaret. Återstående fem sjettedelar äro deremot beroende på Riksdagens beslut vid hvarje särskild statsregleringsperiod. Det är nemligen endast indelningsverket, fyra millioner af tjugufyra, som är garanteradt. Om vi därför fästa oss först och främst vid hvad vi hafva och sedan vid hvad vi, enligt det af vice talmannen framställda förslag, skola få, finna vi att det nya försvarsväsendet blir så mycket mera garanteradt än det nuvarande, att ingen jemförelse ens kan komma i fråga. Ingen har reserverat sig emot att öfvergångsförslaget är afsedt att blifva lag. Och fasthåller man vid detta, så är ju garanti gifven i en lag, som gäller i en tid af 15 år och betryggar hela öfvergången till och genomföran-

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

det af den nya härordningen. Detta är den första lagen. Vidare föreslå vi ju att i stället för den garanti, som nu finnes i grundlagen, skall stiftas en särskild garantilag för upprätthållande af härens stamtrupp. Detta blir den andra lagen. Och dessutom hafva vi kvar lagen om den allmänna värnpligten, som blir den tredje lagen. Skulle man icke kunna anse att dessa lagar äro tillräckliga för att betrygga den nya härordningen? Jag upprepar dem ännu en gång: 1:o öfvergångslagen, 2:o garantilagen för upprätthållande af härens stamtrupp och slutligen 3:o lagen om den allmänna värnpligten. Bör icke detta vara till fylles? Jag tror det.

Jag skall be att få fästa herrarnes uppmärksamhet på åtskilliga paragrafer i härordningslagen, med detaljerade personalbestämmelser, såsom t. ex. i §§ 34, 35 o. s. v., och då fråga herrarne, om Ni anse det lämpligt att i en lag införa sådana bestämmelser som att det skall finnas 10 gevärshandverkare vid rytteriet, 7 hofslagare vid artilleriet och 24 handverkare så väl vid ingeniörtrupperna som vid trängen, 6 regementstrumpetare vid fältartilleriet och 2 vid ingeniörtrupperna med mera dylikt. Kan det vara lämpligt att sätta in bestämmelser om skräddare och skomakare i en lag, som icke kan rubbas utan af Konung och Riksdagens båda Kamrar gemensamt? Skulle man å ena sidan tänka så, att det kan befaras, att om man icke har någon garanti, skall antalet i en hastig vändning minskas, måste man å andra sidan besinna att vi, genom att lagstadga antalet, äfven försvåra möjligheten af en förökning, om så skulle anses nödigt. Jag bestrider icke att i förslaget om härordningen finnas paragrafer, som äro fullt egnade att vara och böra blifva lag, men icke kan det vara lämpligt att i lagen sätta in de många bestämmelser om trumpetare, skräddare och skomakare, som jag påpekat. För närvarande går tänkesättet hos mången i den rigtning, att det snarare önskar en förminskning än en förökning af personalen vid armén, men det kan komma en annan tid, då önskingarne gå i motsatt rigtning och då lägger egenskapen af lag må hända ökade hinder i vägen för att få dem realiserade.

Jag anhåller om bifall till vice Talmannens förslag.

Herr Rubenson: Det tyckes vara ett egendomligt öde, som vidlåder behandlingen af försvarsfrågor hos oss, nemligen att vi icke få hufvuddrabbningen i den stora frågan, utan att det alltid skall vara vid ytterlinierna, som partierna sluta sig tillsammans gent emot hvar andra. Jag skulle, för att undvika detta, velat yrka på ett annat föredragningsätt än det af Herr vice Talmannen föreslagna, så vida jag trott mig hafva någon utsigt till framgång; men erfarenheten från 1878 års Riksdags försvarsdebatt har lärt mig, att någon sådan utsigt icke förefans, och därför har jag heller icke gjort någon framställning här-om. Jag ber emellertid att på detta sätt få till protokollet inlägga min gensaga mot det beslutade föredragningsättet.

Nu vill jag yttra några ord med anledning af denna punkt. Friherre Leijonhufvud har redan uppläst hithörande grundlagsparagraf, och den tyckes mig vara tydlig. Den var äfven för den siste talaren nog i ett afseende. Han har nemligen i detta fall, såsom det händer

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

honom någon gång, stannat på halfva vägen med truppen och blifvit efter något litet. Han har icke kunnat vara med om att taga ut konsekvensen af Herr Ola Anderssons reservation, då man kom till sjöförsvaret, ty han har insett, att det då gick för mycket på tok. Grundlagen säger, att, då man tager bort indelningsverket, det, som sättes i stället, skall befastas genom lag. Om således fråga är om att taga bort båtsmanshållet, skall det, som sättes i stället, blifva lag. För den svårigheten har Herr Ola Andersson icke bleknat: han har föreslagit, att allt hvad som sättes i stället skall, i hvad på Riksdagen ankommer, kunna ändras genom gemensam votering. Herr Key går icke så långt, men har dock nappat på den utlagda kroken i afseende på landtförsvaret.

Herr Ola Andersson har visserligen mot den åberopade grundlagsparagrafen till försvar för sin mening uppställt en annan grundlagsparagraf, men denna råkade att vara icke annat än ett förslag till grundlagsparagraf. Han uppgaf också, att detta förslag icke blifvit antaget, och således kan jag icke se, att det är möjligt att deraf sluta till, huru den sedermera antagna paragrafen skall tolkas, i synnerhet som den föreslagna och den antagna voro hvarandra temligen motsatta.

Man säger, att här finnes massor af bestämmelser, hvilka icke lämpa sig för att blifva lag. Jag medger det gerna, men jag hade icke väntat, att en så framstående ledamot af Utskottet skulle komma med en sådan invändning, utan att tillika lemna en förklaring, hvarför icke Utskottet ur förslaget afskilt de bestämmelser, som icke lämpa sig för att blifva lag. Jag medger, att det är ett fel i Kongl. Maj:ts proposition, att deri sammanförts likt och olikt i samma lag, men just därför hade det varit Utskottets skyldighet att taga undan hvad som icke lämpade sig att blifva lag, samt sammanföra bestämmelserna i två afdelningar, den ena, innehållande de viktigaste bestämmelserna, under form af lag, och den andra under annan form. Så har Utskottet icke gjort och reservanterna icke heller. Reservanterna stå på den ståndpunkten, att, eftersom en del bestämmelser, låt vara till och med de flesta, icke lämpa sig för att blifva lag, så bör intet blifva lag. Och detta oaktadt 80 §:ns i Regeringsformen mening tydligen är den, att alla de hufvudsakliga bestämmelserna böra vara lag. Låt oss taga till exempel bestämmelsen om reservtruppen, hvarom så skilda meningar finnas; är det verkligen herrarnes mening, att denna skall vara beroende på en gemensam votering? Eller frågan om det skall finnas så eller så många regementen, skall den få bero af gemensam votering? Om detta verkligen är herrarnes allvarliga mening, då frågar jag: huru kunnen I då vara med om att tillstyrka bifall till en sådan inledning som den här föreslagna, der det heter, att detta härordningsförslag, som det af vice talmannen benämndes, icke bör af Kammaren antagas, så vidt det icke antages äfven af Medkammaren. Ligger icke häri ett erkännande, att det fordras båda Kamrarnes bifall till antagande af dessa grunder? Och medan man detta gör, samt under det man anser denna punkt så vigtig, att man först föredrager den, i samma ögonblick yrkar man, att en ändring i detta skall kunna åvägabringas genom gemensam votering. Det hänger icke tillsammans, så vidt jag förstår.

Jag kan å andra sidan icke undgå att framhålla den omständigheten, att på samma gång man är angelägen om, att de viktigaste bestämmelserna i härordningen icke skulle blifva lag, man icke på ringaste sätt antyder, att på samma sätt skulle förfaras med rust- och rotehålllets samt grundskatternas afskrifning. Det ena vill man hafva till lag, men icke det andra.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Herr Key har ytterligare sagt, att det finnes en öfvergångslag, hvilken skulle såsom lag antagas, hvarigenom trygghet för den nya härordningen skulle vinnas för 15 år. Konsekvensen af detta åskådningssätt skulle naturligtvis vara, att efter dessa 15 år kan man stryka 80 § 2 mom. Regeringsformen; den behöfves då icke vidare. Huru det sedermera går med försvaret, kan qvitta oss lika; huruvida derefter trygghet finnes för bibehållande af det försvar vi få, det rör oss icke!

För min del kan jag på dessa skäl icke vara med om bifall till det förslag, som af reservanterna framställts, utan yrkar att Utskottets förslag måtte godkännas.

Häruti förenade sig Herrar *von der Lancken, af Trolle, Lindmark* och *Axel Key*.

Herr Sjöberg: Af den diskussion, som redan egt rum, torde framgå, att det Särskilda Utskottet hade, i olikhet med Kongl. Maj:t, bort behandla vissa delar af det nu främst föreliggande förslaget på annat sätt, än som skett. Det lär ej kunna bestridas — och deri gifver jag Herr Ola Andersson och de med honom liktänkande fullkomligt rätt, att det nu ifrågavarande härordningsförslaget innefattar en stor del bestämmingar, som ej lämpa sig för att kallas lag eller kunna hänföras under hvad man enligt grundlagen förstår med allmän lag. Nu är det emellertid gifvet — jag måste antaga det — att Herr vice Talmannens förslag kommer att omfattas af flertalet af Kammarens ledamöter. Under denna förutsättning och med afseende på Friherre Leijonhufvuds yrkande och på hvad Herr Rubenson nu senast anfört förefaller det mig, att Utskottets förslag, sådant det i ingressen lyder, icke gerna kan uppställas mot det af Herr vice Talmannen afgifna. Det vill synas, så vidt jag förstår ordalagen i Utskottets nu i fråga varande hemställan, att Utskottet förutsatt eller antagit, att hela lagen om härordningen, sådan den af Utskottet framlagts, skulle af Kammaren oförändrad antagas. Det kan väl likväl icke gerna vara meningen eller borde åtminstone icke vara meningen; och vid sådant förhållande synes mig, att åt nyss berörda hemställan eller inledningen till första punkten af Utskottets förslag bör gifvas en i viss mån förändrad lydelse. Jag föreställer mig därför, att sagda hemställan borde lyda sålunda: "att hvad Kammaren under förevarande första punkt kan komma att besluta om antagande af vissa grunder för en ny härordning må, i enlighet med Utskottets framställning, *blifva lag*, samt att i öfrigt besluten fattas under de af Utskottet föreslagna förutsättningar och vilkor." På annat sätt lär icke, såsom jag redan antydt, Utskottets förslag kunna uppställas gent emot det af Herr vice Talmannen afgifna; och jag hemställer därför,

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

huruvida icke Herr Talmannen skulle finna lämpligt att gifva proposition på det af mig nu framställda yrkandet.

Herr Danielson: Jag begärde ordet med anledning af Herr Rubensons antydan, att Utskottet bort förändra åtskilliga delar af det nu föredragna härordningsförslaget eller derur urplocka vissa delar för att antagas som lag och vissa delar för att antagas som grunder. Jag vill då upplysa, att inom Utskottet verkligen ett sådant försök gjorts och det till och med ett rätt allvarsamt. Utskottet tillsatte nemligen en särskild komité, som fick i uppdrag att göra en sådan utgallring, och denna komité arbetade flere dagar dermed — jag har här i min hand ett par ark, som skrefvos i sådant syfte — men sedan detta blifvit gjordt och man satt upp hvilka paragrafer som skulle hänföras till lag och hvilka som skulle hänföras till grunder, kom man allmänt till den åsigten, att ett sådant arbete nästan vore omöjligt, ty det ingrep i alla öfriga lagar, så att Utskottet i så fall skulle fått omarbета nästan allt annat och detta gick öfver Utskottets tid om ej öfver Utskottets förmåga. Det blef också sedermera den allmänna meningen i Utskottet, att det ej lät sig göra att på detta sätt plocka ur några särskilda delar ur förslaget och föreslå dem till lag, utan att det enklaste sättet vore att bibehålla hela förslaget såsom grunder. Jag kan icke heller se att den uppfattningen kan vara riktig, att syftet i 80 § Regeringsformen skulle vara att härordningen skall antagas såsom lag. Ty enligt nuvarande bestämmelser är, såsom redan blifvit nämndt, endast stamtruppen garanterad genom lag, och en *sådan* lag har ju icke heller Utskottet motsatt sig skola blifva gällande i afseende på den nya stammen. Men nu har Kongl. Maj:t sagt, att det genom lag skall bestämmas, att t. ex. så och så många officerare skola finnas eller den och den personalen i öfrigt. Derom finnas ju inga garantier bestämda i den nuvarande härordningen, så att herrarne väl kunna finna, att detta är en fullkomligt ny uppfattning. Det är också verkligen förvånande huru Kongl. Maj:t kunnat föreslå, att härordningen skall vara bestämd genom lag, då ingen enda i hela landtförsvarskomitén, der dock sutto så många af Riksdagens och militärens mest framstående män, uttalat ens en half tanke på något sådant, utan alla ansågo att härordningen borde antagas såsom grunder. Men ett, tu, tre kommer Kongl. Maj:t och säger, att den skall antagas såsom lag. Detta är ett fullkomligt nytt påhitt, som ingen tänkt på eller talat om förut. Då man jemför nuvarande förhållanden i afseende på härordningen med dem som, enligt hvad här är föreslaget, skulle komma att inträda, så är det icke tänkbart att man skulle vilja ställa till ett sådant trassel som att allt detta skulle blifva lag. Om man t. ex. skulle försöka åstadkomma den minsta rubbning t. ex. i personalen eller någon mindre del som i lagen är intagen, ehuru af underordnad betydelse, hvilket trassel skulle ej deraf blifva följden! Och huru skulle en sådan fråga behandlas? Om den skulle behandlas af ett Sammansatt Utskott, skulle deraf uppstå ofantlig oreda, och grundlagen har dessutom aldrig förutsatt att något sådant skulle ske, ty lagfrågor skola behandlas af Lag-Utskottet, statsreglerings- och lagfrågor kunna

icke sammanblandas. Eller skall en sådan fråga behandlas delvis genom gemensam votering, delvis såsom en lagfråga? Detta är otänkbart. Då man nu i allo uppfyller stadgandet i 80 § Regeringsformen genom att gifva garantier för den nya stamtruppen, torde för öfrigt all rättfärdighet i det afseendet vara uppfylld. Jag är ock öfvertygad om, att om herrarne hålla på att få hela denna härorordning upphöjd till lag, herrarne skola få ångra sig, ty Riksdagens arbete skulle derigenom blifva så krångligt och besvärligt, att ingen skulle blifva belåten med behandlingen af sådana frågor. Jag kan således för min del icke annat än instämna i det yrkande, som af Herr vice Talmannen blifvit framställt. Jag tror att hans förslag är väl grundadt och eguadt att bringa reda och ordning i saken. Jag ville äfven tillägga att, så vidt jag vet, hittills icke förekommit den ringaste tillstymmelse till att Riksdagen försökt minska personalen, utan att Riksdagen tvärtom visat benägenhet att öka den ständigt och jemt. Man kan icke visa att någonsin några indragningar i detta fall blifvit gjorda och således kan man icke hafva någon befogad tanke på att så hädanefter skall komma att ske. Huru jag således ser saken, tror jag det vara bäst att förslaget antages såsom grunder och icke såsom lag och yrkar för den skull bifall till Herr vice Talmannens förslag.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Herr Rydin: Jag instämde i Friherre Leijonhufvuds yttrande i afseende å frågan om detta organisationsförslag bör blifva lag eller icke. De tillvitelser, som gjorts mot regeringen, att den icke skulle haft rättighet att framkomma med påstående, att förslaget skulle blifva lag, synas mig ock obefogade; och i detta hänseende vill jag blott åberopa 89 § Regeringsformen, det det heter: "Vill Konungen åt Riksdagen öfverlemna att gemensamt med honom något afgöra, som rikets allmänna styrelse rör, då förfares dermed på det sätt, som angående lagfrågor är i 87 § 1 mom. stadgadt". Således har man full rätt att stifta en så beskaffad lag, som här föreslagits. Den omständigheten, att denna lag innehåller en organisationsfråga med en del speciella bestämmelser om befälets antal m. m., beror på frågans karakter, som gör, att det icke kan slå ut på annat sätt än såsom här i denna organisationslag är framställt, så vidt saken skall kunna af Kongl. Maj:t accepteras. Med anledning af påståendet att Kongl. Maj:t icke skulle hafva rättighet att föreslå en så beskaffad lag som denna, då han icke gjort något sådant förut, vill jag fästa uppmärksamheten på, att vi för några år sedan från Kongl. Maj:t fångat mottaga ett lika beskaffadt lagförslag, som då af Riksdagen antogs, nemligen förslaget till en ny skjutsstadga. I detta förslag voro införda en mängd ekonomiska bestämmelser, hvilka icke voro af civillags natur, men förslaget blef ändå antaget såsom lag. Således finnes det icke något hinder att fatta ett sådant beslut som det nu ifrågasatta. Jag anser dessutom ett sådant besluts fattande vara fullt ändamålsenligt, ty derigenom har man i afseende på befäl och allt hvad organisationsfrågan i öfrigt heter, genom lag bestämt ett minimum, hvaraf krigsstyrkans särskilda afdelningar skola utgöras, och det är af ganska stor vigt, att ett så beskaffadt minimum finnes, både för saken i sin

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

helhet och för Riksdagen. Riksdagen blefve nemligen på detta sätt bunden genom lag att gifva en viss trygghet åt den härordning, som blifver antagen. På grund af detta anser jag för min del det vara af vigt, att denna fråga blifver lag, och detta så mycket mer, som man anser, att frågan om grundskatternas afskrifning skall blifva lag. Och skall denna senare fråga, som är sammanbunden med försvarsfrågan, blifva lag, är det väl också skäl, att den organisation, hvars antagande, bibehållande och betryggande är vilkoret för grundskatternas afskrifning, också får egenskap af lag. På grund af hvad jag nu anfört får jag yrka bifall till Utskottets förslag, nemligen att ingressen till lagen måtte lyda: Lag om härordning.

Grefve Sparre: Jag skall bedja att ännu en gång få uppläsa den del af Regeringsformens 80 §, som Friherre Leijonhufvud redan uppläst. Den lyder: "Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfäldt." Jag tillåter mig fråga Herr Ola Andersson och Herr Danielson, huru de vilja komma ifrån stadgandet i denna grundlagsparagraf. Den lag, som vi nu skola diskutera, är den icke en sådan, hvarigenom "med upphäfvande af indelningsverket en annan grund lägges för ordnande af krigsmakten till lands och sjös"? Ehuru grundlagen stadgar, att om, med indelningsverkets upphäfvande, en annan lag varder antagen, skall ändring i den lagen icke ske utan Konungens och Riksdagens samtycke, så säga nämnde herrar ändå: vi vilja göra *tvärt emot* grundlagens uttryckliga lydelse. Om denna paragraf lemnade möjlighet för något tvifvel, skulle jag ej säga något derom, men den är minst sagdt otvetydig. Jag vill nästan påstå, att, ehvad vi än här besluta, äfven om vi nu säga: "det är icke en lag, det är endast grunder", så skulle till följd af lydelsen i den åberopade grundlagsparagrafen en kommande Riksdag likväl kunna förklara, att sedan, i enlighet med denna paragraf, en annan grund blifvit lagd för härens ordnande genom en särskild författning, så kan i denna ingen ändring ske utan af Riksdagen och Konungen samfäldt, det vill med andra ord säga, den är lag. Jag har, mine herrar, varit med om mycket i mina dagar, men jag har aldrig någonsin hört ett sådant försök som detta att kringgå den tydligaste lag i världen; ty ingen kan ju vara tveksam om ändamålet och afsigten med densamma.

Nu säger man, att den nu föredragna lagen innehåller mycket, som icke passar att stå i en *lag*. Jag vet icke det. Hvad är då skilnaden, mine herrar, emellan ett lagstadgande och ett annat beslut? Skilnaden är icke någon annan än att för ändring i lagstadgandet erfordras, att båda Kamrarne äro öfverens. I anslagsfrågor åter skall, om icke båda Kamrarne komma öfverens, anställas gemensam votering. Således har, om det blifver fråga om att göra ändring i denna lag, t. ex. om indragning af en trumpetare, hvarom nyss taltes, o. s. v., så vida icke båda Kamrarne komma öfverens derom, hela frågan förfallit och trumpetaren får stå kvar. Likaså om fråga uppstår om att tillsätta en ny trumpetare, blifver det icke något af utan båda Kam-

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

rarnes bifall. Någon annan skilnad mellan dessa olika slags stadganden finnes ej. Vill man hafva någon trygghet för — och det är ju endast det man vill — att icke hela krigsmakten skall bero på en röst vid gemensam votering, måste man låta grundlagen gälla. De af herrarne, som påminna sig tillkomsten af den nuvarande lydelsen af § 80 i Regeringsformen, erinra sig nu också, huru man stred om den, och huru svårt det var att få ord nog starka för att uttrycka, att den lag, som skulle sättas i stället för indelningsverket, icke kunde häfvas utan samtycke af Konung och Riksdagens begge Kamrar. Men, sedan man *dd* tyckt sig hafva funnit sådana ordalag, kommer man nu några år efteråt och söker att slopa paragrafen helt och hållet, att handla så som funnes ej de citerade orden i paragrafen mera till.

Den ärade representanten på stockholmsbänken sade nyss, att om också åtskilligt i denna lag är af mindre viktigt innehåll, så finnas likväl många punkter i densamma, som äro af det viktiga innehåll, att för deras afgörande ovilkorligen fordras en sammanstående tanke mellan begge Kamrarne. En af dessa punkter är den: skall det finnas en reserv eller icke? Om vi nu vid denna riksdag besluta, att hären skall bestå på fredsfot af linietrupper och landstorm och på krigsfot af linietrupper, reservtrupper och landstorm, skall detta stadgande kunna strykas genom en s. k. *gemensam votering*? Anslagsfrågor eller sådana frågor, som hafva inflytande på statsregleringen och som därför ej kunna falla, måste enligt grundlagens föreskrift afgöras genom gemensam votering, men icke frågor sådana som denna.

Jag skulle önska, att striden om denna fråga icke blefve allt för liflig, ty det skulle kunna gifva anledning till åtskilliga omdömen. Den uppmärksamme betraktaren skulle då kunna säga, att här är icke fråga om krigsmakten eller om landets försvar, utan endast om indelningsverkets och grundskatternas upphäfvande; och jag fruktar, mine herrar, att så är förhållandet. När man här framhåller armén, landets försvar, så tror mången, att detta icke är något annat än ett förhänge, en ridå, på hvilken man målat upp en stor och stark armé: 100 bataljoner, 50 sqvadroner och 100 kanoner m. m., allt »till fosterlandets försvar». Ridån är mycket grant målåd; men bakom denna ridå spelas ett helt annat spel, och det är grundskatternas och indelningsverkets afskaffande. Man kan verkligen, mine herrar, komma på den tanken, då man i fråga om dessa begge lagförslag får höra uttalas den meningen, att det ena, förslaget om grundskatternas och indelningsverkets upphäfvande, bör göras till lag, men att det andra, lagen om landets försvar, endast skall vara »grunder», om hvilka skulle kunna afgöras så som i anslagsfrågor. Jag skall försöka lyfta litet på den der ridån och se efter hvad som passerar bakom den på scenen.

I Skåne lär indelningsverket verkligen mångenstädes vara tryckande. Jag har hört omtalas, att det t. ex. skall finnas en qvarn, på hvilken är lagdt ett helt rusthåll; och det exemplet måtte vara mycket slående, eftersom man så ofta får höra det anföras. Jag har

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

vidare hört omtalas, att det i Skåne lär finnas åtskilliga små hemman på blott 90 tunnland, som också hafva ett helt rusthåll. Det är obestriddligt att detta är för mycket betungande. Det är sant, att Skåne deremot är nästan *fritt* från grundskatter, som der utgå efter kronovärldi. Dock, det tör vara tungt i alla fall. Men den enklaste och naturligaste utvägen hade väl varit att söka rättelse i dessa missförhållanden, och det hade varit önskvärdt, att något förslag i sådant syfte framkommit. Men man trodde kanske att det skulle anses såsom en åtgärd af egennytta att framlägga ett sådant förslag rörande Skåne. Man ansåg det vara bättre att "taga till med storslefven" och föreslå upphäfvande af hela indelningsverket. Det vore en stor och patriotisk tanke, som borde hafva större chancer att kunna förverkligas. Men indelningsverket är icke lika tryckande i alla provinser. I det län jag tillhör t. ex. är det, i allmänhet taladt, icke särdeles betungande. Torpen äro der i allmänhet så stora, att soldaterna vanligtvis kunna lefva på dem; jag åtminstone har icke från mitt län hört någon *synnerlig* klagan öfver indelningsverket annat än i afseende på naturaprestationerna, som åstadkomma litet bråk, underhållet af torpen och dylikt. Men om ändring i dessa afseenden har ju också redan 1871 aflåtits en Kongl. proposition. Hvarför antogs den ej? Emedan man ville vinna *mer* än dervid erbjöds.

I den provins, jag såsom egendomsegare tillhör, nemligen Upland, har jag icke heller hört någon synnerlig klagan öfver indelningsverket. Der hafva soldaterna smärre torp och sex tunnor säd, och vanligtvis är det 2 à 2 $\frac{1}{2}$ hemman om ett torp. Detta vore icke särdeles betungande, i synnerhet om man borttager naturaprestationerna, underhållet af torpen, plöjningen af jorden, betet med mera dylikt, som verkligen åstadkommer tvister och obehag.

Men jag återkommer till våra patriotiska ifrare för indelningsverkets afskaffande. Då dessa således icke kunde få med sig hela landets representanter, om de blott talade om indelningsverket, så måste de se sig om efter andra bundsförvandter. Och sådana fann man snart. I andra provinser voro grundskatterna en svår tunga. Då tänkte man: det är bäst att slå i hop dessa båda frågor, indelningsverket och grundskatterna, då få vi bundsförvandter; då kan man säga, att detta är patriotism, då få vi hjälp af andra, som äro betungade på annat sätt än vi.

Och slutligen tog man till hjälp det obehagliga förhållandet, att viss jord vore privilegierad och således fri från grundskatter, då annan jord deremot vore betungad deraf. Detta är också onekligen ett missförhållande, som jag skulle vilja vara den förste att ändra — ehuru jag sjelf har säterier — jag skulle vilja rotera och berusta den fria jorden, för att en gång få slut på dessa privilegier, ty de äro vedervärdiga. Så långt hade man emellertid kommit. Man hade sett till, att man egde bundsförvandter öfver hela riket.

Nu börjades operationerna. Jag är nu 67 år gammal, och under 50 år af min lefnad har jag hört talas om indelningsverket såsom den bästa institution för en trupp, som kan tänkas. Detta har jag hört icke blott af militärer inom vårt eget land, utan också af många ut-

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

ländska officerare. Jag minnes t. ex. mycket väl, att för åtskilliga år sedan voro hitkommenderade flere franska officerare för att åse fältmanövrer. Bland dem befann sig en colonel de Courligis, hvilken under samtal med mig sade, att indelningsverket var en alldeles charmant institution. Jag påminner mig äfven att jag för några år sedan var närvarande vid en fältmanöver i Vestergötland, till hvilken Konungen inbjudit åtskilliga utländska officerare. Jag samtalade med dessa officerare och de sade: detta är alldeles märkvärdiga trupper och huru uthålliga äro de icke. Vi skulle aldrig kunna försöka att så strapatsera med våra trupper, som ni gjort med dessa. Jag fick också bekräftelse på rigtigheten af deras åsigt om våra soldater, då trupperna aftackades i trakten af Herrljunga. Fältmanövern hade då varat i tre dagar, hvarunder trupperna sofvit obetydligt, endast ett par timmar hvarje natt. Från Herrljunga hade de ungefär en mil till hemorten, och då officerarne frågade soldaterna om de ville hvila öfver i Herrljunga eller gå hem på qvällen, svarade alla med en mun: vi vilja gå hem. Som officerarne skämdes att ligga öfver, måste de således släpa sig med, huru uttröttade de voro.

Sådana trupper utgöra vårt indelningsverk, och dessa vill man nu upplösa. Under 50 år har jag hört dem bedömas på detta sätt af alla kompetente officerare i svenska armén och af de utländska officerare med hvilka jag talat. Och detta fortfor ännu på 1860-talet. Händelsen 1864: kriget mellan Tyskland och Danmark, och händelsen 1870: kriget mellan Frankrike och Preussen, väckte här den tanken, att vårt försvarsverk vore för dåligt och att det måste förbättras. Det tillsattes då på 1860-talet en komité, som utarbetade ett förslag, bygd på indelningsverkets bibehållande; och alla ledamöter i denna komité voro ense i detta afseende. Så kom Kongl. Maj:t år 1871 med förslag till en ny arméorganisation, och då var kombinationen färdig mellan hatarne af indelningsverket och dem som ville hafva bort grundskatterna. Det lyckades då dessa att i det särskilda Utskott, som skulle behandla frågan, få in sina karlar, hvaraf följde att Kongl. Maj:ts förslag, som grundade sig på indelningsverkets bibehållande, af Riksdagen förkastades. Då först började man tala om att indelningsverket icke dugde — före denna tid hade jag aldrig hört talas derom — och sedan man gått på dermed i några år, hade man lyckats upparbeta vår unga generalstab, som till en del består af unga officerare, hvilka föga eller aldrig tjenstgjort vid indelta armén, till entusiaster för värnpliktiga arméer, men i brist deraf för värfvade. Dessa officerare skrifva nu en mängd artiklar i dessa ämnen och skicka på oss den ena brochyren efter den andra, deri de säga, att indelningsverket icke duger, ty det kan icke svälla ut, såsom det heter. "Svälla ut", hvad betyder det; hvad menar man dermed? Jo, att de indelta soldaterna skola kunna tillsammans med de värnpliktige smälta i hop till en helgjuten styrka och en duglig armé. Nu frågar jag: hvilkendera har mera sannolikhet för sig att blifva en duglig armé, en stam som består af gamla, säkra, disciplinerade, trogna karlar, tillgifna fanan och det regementet, vid hvilket de tjenat flera år, och till hvilken de unga beväringarne få sluta

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

sig, eller en stam som består af "pojkkalpar" om 18 till 26 års ålder, till hvilka man låter gamla män om 30 à 40 års ålder sluta sig. Jag frågar hvilkendera af dessa slags arméer har största sannolikhet för sig att kunna blifva en duglig arme?

Man har sagt, att den indelta soldaten är för gammal. Det är icke sant. I Elfsborgs län äro flere indelta regementen förlagda. Jag har således haft tillfälle att närvara vid många generalmönstringar. Så fort en indelt soldat närmar sig femtioåret, afskedas han alltid med rätt till pension, och äfven dessförinnan, men i senare fallet inträder pensionsrätten först efter uppnådda femtio år. Och huru se dessa soldater ut då de presenterats inför generalmönsterherrn? Jo, de äro starka, senfulla, raska män, med ett ord dugtigt folk. Och sådana soldater skulle vara för gamla för att gå. Jag är nu 67 år gammal, och här är blott fråga om femtioåringar, men jag skall åtaga mig att springa i kapp med de nya soldaterna. Man må således icke ovilkorligen påstå, att en karl vid femtio år saknar all vigör, är oduglig till krigstjenst. Krigarens yrke är ingalunda behagligt, och vid sådant förhållande tror jag det kunna vara af nytta, att stammen består af härdade och lydiga karlar, hvilka känna sin pligt, och icke af pojkar, som icke ega vare sig den fasthet eller pligt-trohet, eller vana att lyda som den gamle soldaten. Jag har vid flere tillfällen, då andra årets beväring excercerat tillsammans med stamtruppen och då det varit fråga om att företaga en fältmarsch, sett beväringssynglingar falla tårar af harm om det nekades dem att följa med. En sådan ambition hade de att få följa den gamle soldaten. Detta bevisar hvilken ställning han intager bland ungdomen. De äro i alla hänseenden, dessa soldater, ett mönster och en föresyn för beväringen. Jag vet icke, om så blefve fallet med de nya stamsoldaterna.

Jag har tillåtit mig detta afsteg för att visa hvad man på annat håll tänker om indelningsverket, och äfven här i Riksdagen tänkte ända till 1871, då Särskilda Utskottet, jemlikt den då tillfälliga majoritetens åsigt, förklarade att indelningsverket icke duger. Så kom 1873 års kompromiss. Nu tror man kanske att denna kompromiss tillkom på grund af något förslag rörande arméorganisationen. Nej ingalunda. Den tillkom på grund af enskilda motioner. Jag har just i dag eftersett huru dermed sig förhölle och dervid funnit, att vid nämnda riksdag väcktes tolf motioner om grundskaternas afskrifning och 8 motioner om indelningsverkets upphäfvande. Ingen enda motion afhandlade försvarsorganisationen, utan blott afskrifningar, och alla dessa motioner behandlades också af Stats-Utskottet i dess utlåtande N:o 93, der Utskottet rörande den bekanta kompromissen yttrar:

"Att, då till nästa Riksdag läres vara att från Kongl. Maj:t förvänta förslag till ny organisation af landets försvarsväsen, antagligen grundad på en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten, Riksdagen måtte med tillkännagifvande att Riksdagen, i likhet med Särskilda Utskottet vid 1871 års urtima riksmöte, ansett, att den indelta armén icke är tillräcklig för landets försvar, icke heller lämplig såsom befälsstam för en armé, bestående af värnpligtige,

samt att till följd deraf en befälsstam bör bildas ur de värnpligtiges led mot den ersättning af statsverket, som kan blifva erforderlig, och således den indelta armén icke vidare blifva hvarken lämplig eller behöflig för åstadkommande af ett för landets sjelfständighet betryggande och efter våra förhållanden lämpadt försvar — i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning att en sådan arméorganisation varder af Konung och Riksdag antagen, i sammanhang med ofvannämnda förslag, i nåder föreslå stadganden, genom hvilka, efter en måttstock af tre procent årlig afskrifning, ej mindre rustnings- och roteringsbesvärerna med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna upphöra, mot det, att jordbruksfastigheten åsättes bevilling efter samma grunder, som gälla för all annan fastighet; börande denna antagna arméorganisationen träda i verkställighet först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvärerna samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna.“

Då var man sålunda kommen så långt, att man utdömde indelningsverket och antog, att Konungen skulle framkomma med ett förslag, bygd på allmän värnpligt. Hur det sedermera tillgick och huru denna kompromiss lyckades vinna framgång, det känna vi. Det är ett faktum att den existerar. Så framkom Kongl. Maj:t till 1875 års Riksdag med ett förslag, som var bygd på allmän värnpligt. Men det afslogs. Derefter framlade Kongl. Maj:t vidare 1877 ett nytt förslag till arméorganisation, med bibehållande af indelningsverket och betydliga lindringar. Men äfven det afslogs. Så kom 1878 års Riksdag. Då sammanträdde åtskilliga denna Kammares ledamöter och uppsatte ett förslag till arméorganisation. Man måste medgifva, att författarne af detta förslag i ett afseende hade mycken tur. De hade den turen, att de samma, som författat förslaget — ty det inkom i form af en motion till Kammaren — blefvo invalde i det Särskilda Utskottet, för att granska sitt eget förslag. De funno naturligtvis förslaget godt, efter det de sjelfve författat och sjelfve granskat det. Vid sådant förhållande måste det naturligtvis gå igenom i denna Kammare, hvaremöt det föll i Första Kammaren. 1880 framlade Kongl. Maj:t ett förslag till en värnpligtslag; men det förslaget föll. Då skedde en ministèrförändring. Den nya ministèren tillsatte 1881 en komité för att granska 1878 års förslag, och i denna komité insattes just författarne till samma förslag. Det var således andra gången, de hade i uppdrag att granska sitt eget förslag; och de tillstyrkte äfven detsamma likasom år 1878. Jag är långt ifrån att ogilla Kongl. Maj:ts regering därför att desse män insattes i denna komité; tvärtom, det var naturligtvis Kongl. Maj:ts mening att, då desse personer voro ledare af majoriteten i denna Kammare, erfara huru långt de ville gå. Men tur är det i alla fall för författarne af ett förslag att tvenne gånger insättas i den komité, som skall granska detta förslag. Men icke nog härmed. Förslaget kom från komité, gilladt af Kongl. Maj:t, till denna Riksdag; och då insättes för tredje gången samma herrar i det Särskilda Utskottet för att granska sina egna för-

*Angående
förändrad
organisation
af land-
försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

slag, så väl om grundskatternas afskrifning som indelningsverkets upphäfvande och den nya härorganisationen. Hvad göra nu dessa herrar? Jo, de *tillstyrka* lagen om afskrifning af grundskatterna, de *tillstyrka* lagen om indelningsverkets upphäfvande, men de *reservera sig* mot sitt *eget förslag* om härordningen. Har man någonsin förr hört något sådant omtalas; författarne af ett förslag, hvilka tvenne särskilda gånger suttit i komitéer för granskning af förslaget och *då* godkänt detsamma, reservera sig nu emot detta, af dem sjelfva författade och tvenne gånger reviderade förslag, och uppsätta i stället ett helt annat förslag. Ty någon jemförelse mellan Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag och reservanternas kan jag icke göra; det är en himmelsvid skilnad mellan dem båda. Kongl. Maj:t har föreslagit 72 bataljoner infanteri och dertill 26 bataljoner i reserv, 40 sqvadroner rytteri, med en reserv af 10 sqvadroner, samt 420 kanoner. Reservanternas utstryka de 26 reservbataljonerna infanteri, de 10 reservsqvadronerna och 66 kanoner, äfvensom af rytteriets stam två regementen, och dessutom af positionsartilleriet 48 kanoner. Af de föreslagna 420 kanonerna bortgå således 114 stycken; af arméns fotfolk strykes $\frac{1}{3}$ och af rytteriet inemot $\frac{1}{3}$. Nu lyster mig fråga, hvad en general, som skall tåga ut i fält, skulle säga om en armé, som icke hade någon reserv. Jag befarrar att de generaler, som blifvit hörda angående ifrågavarande Kongl. Maj:ts proposition, icke skola till alla delar tillstyrka reservanternas förslag. Jag frågar vidare, hvad man skall tänka om dessa herrar, som uppgjorde 1878 års förslag och tvenne särskilda gånger varit med om att revidera detsamma, men nu i sista ögonblicket, då det gäller, tillstyrka en afskrifning af grundskatterna och indelningsverket, men afstyrka Kongl. Maj:ts proposition angående härordningen och i stället sätta ett förslag, hvilket ingen, som med allvar tänker på vårt försvar, kan godkänna. Hvad skall man säga om dem? Jag för min del säger, att regeringen är bedragen i sin förväntan på dem, att Riksdagen är bedragen, att hela nationen är bedragen i sin förväntan på dem. Hvad annat skall man väl kunna tänka om dessa män, hvilka haft det stora förtroendet att vid flere tillfällen af Kammaren hedras med uppdrag att granska dylika förslag, men i en hast göra en sådan omkastning, att de förneka sina i många år hysta åsigter och öfvertygelser blott för det att de befara, att majoriteten i Kammaren för ögonblicket är af en annan åsigt. Om dem säger åtminstone jag, att, hvilka egen-skaper de än må hafva, och om jag också antager sanningen af Ma-caulays sats, att "så kallade politiska ledare äro ormar, hvilkas styrka ligger i svansen", så äro de inkompetente att vara ledare för denna majoritet; och detta i synnerhet när vi nu för första gången höra att de vilja att förslaget om indelningsverkets och grundskatternas afskrifning skall vara *lag*, men lagen om landets försvar endast "grunder", hvilka möjligen genom gemensam omröstning skulle voteras bort. Lika väl som majoriteten nu kan antaga den lilla bit, som skulle vara kvar af förslaget, lika väl kan samma majoritet ju nästa riksdag bringa det till gemensam votering och då ju stryka allt i hop. Är då frågan om grundskatternas afskaffande af den fosterländska vikt,

att den skall omgärdas med helgden af en lag, men fosterlandets försvar icke?!

Jag har af flere ledamöter inom Utskottet hört, att Utskottet hade remitterat förslaget till en särskild afdelning, hvilken var sammansatt af sju personer, för att afgöra hvad som vore af natur att böra vara lag eller icke. Dessa personer arbetade i flere dagar för att få en tillfredsställande lösning härpå; men de måste återlemnna frågan till Utskottet med förklaring, att de icke kunde göra någon skilnad på hvad som skulle vara lag eller icke. Utskottet hotade med att ännu en gång återremittera frågan till dem för ny behandling, men erhöll då samma svar, att de icke kunde gå Utskottets önskan till mötes, arbetade de än derpå huru lång tid som helst.

Jag har tillåtit mig detta lilla afsteg från ämnet därför, att jag ansett det vara alldeles nödvändigt för att visa hvilket högt pris man sätter på afskrifningen af grundskatterna, och hvilket ringa pris man sätter på denna lag. Det är dock den, man satt upp som ett förhånge, som en ridå, bakom hvilken man kunde operera, bakom hvilken man kunde dölja sina egentliga operationer. Taktisk skicklighet i manövrerna synas dessa herrar hafva förvärfvat under sina mångåriga arbeten med härorganisationen.

Kommer nu dertill, att det är omöjligt att förneka, att vi här i Kammaren äro personligen intresserade i denna fråga, så blir saken ännu kinkigare.

Jag sjelf t. ex. håller två ryttare vid Lifregementets dragon-corps och vid Uplands regemente omkring 10 soldater, jag kan ej precis säga det, ty flere af mina hemman äro utarrenderade, men jag sluter dertill af hemmanens antal. Jag har ganska noga räknat öfver, hvad en afskrifning af dessa onera skulle inbringa mig. Nästa år skulle enligt förslaget afskrifvas 10 procent. På mina två rusthåll gör det 80 kronor, ty kostnaden för dem är af komitén beräknad till 400 kronor för hvart och ett. För soldaterna — antaget att de äro tio — skulle det gå upp till omkring 180 kronor; ty de äro i afskrifningsförslaget beräknade till 180 kronor pr rote, således skulle jag förtjena ungefär 220 kronor. Detta skulle jag förtjena genom afskrifningen å indelningsverket. Vidare skulle jag äfven få grundskatterna eller kronotjonen på några och tjugumantal afskrifna. Jag kan nu icke för ögonblicket så noga säga, hvad det skulle göra: jag har icke debetsedlarne till hands, men några äro hårdt onererade och jag antager, att det skulle gå till något mindre, mellan 2 och 3 hundra kronor, så att mellan 4 och 5 hundra kronor skulle afskrifningen gifva mig redan nästa år. Vilja nu herrarne skänka mig detta, så tackar jag, men — skäms, ty jag behöver icke några presenter och jag har aldrig antagit, att Riksdagen skulle vara så ädelmodig och skänka mig en årlig ränta af 4 till 5 hundra kronor till en början; och det blir väl mer, om jag får lefva till nästa afskrifning. Det är denna omständighet, som gör saken i mina ögon ännu värre. Det är nemligen omöjligt att förneka, att vi här döma i egen sak, att det är vårt eget intresse, det gäller. Jag har sagt hur mycket jag vinner på afskrifningen. Jag vet icke hvad herrarne förtjena på den, men det är mig vedervärdigt att stryka ut en skuld,

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

som vidlåder min egendom, som jag afräknat vid beräkningen af köpeskillingen för den samma, vid beräkningen af den ränta, jag afsett att få på densamma. Jag vill sanningsenligt erkänna, att jag har mina egendomar utarrenderade, och jag har full ränta på mina penningar, öfver 5 procent på köpeskillingen; och jag pretenderar icke mera. Skänka herrarne nu efter grundskatter och indelningsverk, så säger jag naturligtvis till arrendatorerna: "Ni få betala arrendena så mycket dyrare", ty deras arrenden äro icke obilliga. Beviset härpå är, att jag ytterst sällan byter om arrendatorer. Det förekommer mig som om herrarne litet hvar skulle tycka, att i en sådan fråga som denna är det obehagligt att bereda sig sjelf en förmån; och ännu mer att säga: mot dessa afskrifningar skall vårt bifall till en ny arméorganisation köpas — ty, medgifven det, mine herrar, det är icke fråga om någonting annat än att köpa ett bifall — men detta bifall gifva vi icke i form af lag, utan vi vilja hafva denna organisation lätt handterlig, så nemligen, att vi kunna stryka ut den genom en gemensam votering. Således: vi gifva den köpesumma, vi utfäst, men vi vilja hafva fria händer att tumma på den så mycket vi behaga, utan att behöfva Medkammarens bifall, ty på Medkammaren rå vi vid gemensam votering.

Jag fruktar, mine herrar, att Andra Kammaren kommer att bedömas strängt i detta afseende. Om herrarne fästa någon uppmärksamhet vid den agitation, som i detta ögonblick råder i landsorterna, så skola herrarne finna, att den har sin grund just i medvetandet om att Riksdagen här beslutar i egen sak. Jag har aldrig under min långa lefnad erfarit, att för någon fråga agiterats så förfärligt, som skett för denna. Det måste herrarne erkänna, att på nästan alla orter har man hållit öfverläggningar, och enligt de bref, jag fått från länet, så förekommer under nästan alla samtal oupphörligen frågan, och man tillägger, att, går förslaget igenom, då resa vi till Amerika; åtminstone göra våra barn det, o. s. v. Jag befarar, mine herrar, att orsaken är just den att man vet, att vi nu besluta i egen sak. Jag skulle kunna för att bevisa detta gifva uppgift på protester från folkmöten, som hållits ända upp i Dalsland i min grannes kommittentskap, i södra delen af länet i Herr Noréns kommittentskap — hvarom stått att läsa i tidningarne — i Herr Sven Andreassons hemort, o. s. v. Och icke nog dermed, utan enskildt talar man öfverallt härom med en viss oro; man är rädd!

Jag har af en bland de många broschyrer, som vi fått till oss utdelade och hvars titel är "Till allmänheten i skattefrågan af Broder Svensk" inhemtat, att nu, när det är fråga om försvars- och skatteväsendets ombildning, "besöker oss Sibyllan, denna Sibylla, som tre gånger infinder sig med de ödesdigra böcker, som innesluta framtiden. Första gången är det en simpel individs klagan, det sunda, oförvillade människoförståndets röst: hon kallar sig förnuftet. Andra gången är det rösten af ett lidande folk: sibyllan kallar sig Reform. Tredje gången är hon beväpnad och kallar sig Revolution"; och, säger förf., "när Sibyllan så kommer, då blir det farligt". Man har sålunda morskat upp sig så, att om vi icke nu bifalla, så blir det

revolution. Så der har man spelat upp saken på begge sidor, jag fruktar därför, att det vore mycket kinkigt att på samma gång detta beslut fattas — eller om indelningsverkets och grundskatternas afskaffande genom lag, i uppenbar strid med 80 § Regeringsformen, en grundlag som vi dock hafva att för närvarande efterleva — besluta att vederlaget — den nya arméorganisationen — skall bestå i "grunder", som man kan upphäffa i morgon genom gemensam votering. Jag måste således för min del på det allra kraftigaste yrka afslag på framställningen derom, att härordningsförslaget icke skulle blifva lag; ty blir det icke lag, skall man misstänka oss för partiskhet. För-gätom icke, mine herrar, skaldens ord: "när veld på tinget dömer, står ofärd nära".

För misstanken härom rädes jag mer, än för "revolutionen".

Herr Wieselgren: Krigshistorien är icke alldeles utan exempel derpå, att en förpostfäktning antagit så stora dimensioner, att det sett ut såsom om sjelfva slaget skulle deri hafva utkämpats, ehuru det från början endast varit några vedetter som stridt. Möjligtvis skall äfven Andra Kammarens krigshistoria komma att uppvisa ett exempel af enahanda art från i dag. För min del ämnar jag dock dertill icke gifva anledning, utan ber jag att få återföra herrarne till den fråga, hvilken nu är närmast på tal, den nemligen, huruvida förslaget till ny härordning skulle antagas såsom lag eller icke. En ärad talare på upsalabänken har bemött ett yttrande i den senare ritningen genom hänvisning till 89 § Regeringsformen, hvarur han uppläste sista punkten: "vill Konungen åt Riksdagen öfverlemna att gemensamt med honom något afgöra, som rikets allmänna styrelse rör, då förfares dermed på det sätt, som angående lagfrågor är i 87 § 1 mom. stadgadt." Han ville dermed bevisa, att det slags lagstiftning, hvarom nu är fråga, redan eger burskap i vår konstitutionella rätt, och att, ehuru i förslaget finnas flere saker, som egentligen icke kunna anses lämpade för att innehållas i en lag, ingenting ändock hindrar att det i öfverensstämmelse med anförda stadgandet såsom lag antages. Jag skall bedja att mot denne värde talare få anföras, att derest detta stadgande i 89 § Regeringsformen skall vara tillämpligt på förevarande fråga, så mynna vi alldeles ut i en absurditet. Ty vi måste ju då taga hänsyn till den i slutet af paragrafen gifna hänvisningen: "*förfares dermed på det sätt, som är i 87 § 1 mom. stadgadt*". Jag frågar: hurudant är det sättet? Jo, när ett ärende af detta slag skall till Riksdagen öfverlemnas från Kongl. Maj:t, så måste det dessförinnan hafva underställts Högsta Domstolens bedömande, och i Riksdagen skall det gå till Lag-Utskottet. Nu frågar jag ytterligare, om det verkligen kan vara meningen, att Lag-Utskottets och Högsta Domstolens utlåtanden skola inhemtas öfver sådana saker, som t. ex. antalet trumpetare, fanjunkare och sadelmakare vid ett regemente o. s. v. För min del vågar jag således icke åberopa den grundlagsparagrafen till förmån för det yrkande, som talaren på upsalabänken framstälde. Jag vill tvärt om påstå, att ordet lag efter vår grundlagsterminologi icke gerna kan lämpas på ett förslag af förevarande beskaffenhet. Men detta hindrar

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

mig icke att på samma gång erkänna, att när Riksdagen i 80 § Regeringsformen beslutat: "varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös", etc., så är detta ett stadgande, som kräfvat respekt, och vår statsrättsterminologi får ovilkorligen jemka med sig. Jag måste böja mig för ett beslut, som i fullt konstitutionel ordning blifvit af Konung och Riksdag gemensamt fattadt. Således medgifver jag att talaren på skånebänken till någon del hade rätt, då han påpekade åtskilliga orimligheter, som uppstå, om man från synpunkten af sistnämnda grundlagsparagraf betraktar nu ifrågavarande förslag, men längre kan jag icke gå. Litet hvar torde vi emellertid nödgas inse, huru lätt man stöter emot — ja, rätt tappert stöter emot — de fastställda formerna när det gäller att ändra eller upphäfva någon ting i våra samhällsförhållanden så djupt ingripande, som den hittills varande grunden för vårt försvar, indelningsverket.

Om det så vore, att ett nytt härordningsväsende icke skulle behöfva omgärdas af lags helgd, så synes det mig vara alldeles orimligt att den ärade talaren på skånebänken icke följt samma tankegång, när det gällt grundskatternas afskrifning. Detta är en märklig inkonsekvens. Ingen vill väl påstå, att genom grundskatternas afskrifning någon ny grund varder lagd "för ordnande af krigsmagten till lands och sjös"; och förslaget om sagda afskrifning har således icke för sin upphøjelse till lag något det minsta försvar i 80 § Regeringsformen.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Den siste ärade talaren erkände, att den åsigt, jag i förevarande fråga uttalat så väl i min m. fl.:s vid Utskottets betänkande fogade reservation som ock i det anförande, jag i dag uti Kammaren hållit, vore riktig, åtminstone så till vida som en stor del af föreliggande förslags bestämmelser icke borde hafva egenskapen af lag. Men sedan statsmakterna antagit en förändrad lydelse af 80 § Regeringsformen, borde man böja sig för konsekvensen deraf. Så ungefär var tankegången i hans anförande. Den ärade representanten på elfsborgsbänken har också uttalat den meningen att, om ifrågavarande förslag icke skulle tillerkännas kraft af lag, detta skulle stå i uppenbar strid med grundlagen. Jag ber herrarne dock erinra sig, huruvida icke anledningen till den förändrade lydelsen af nämnde § i Regeringsformen varit den att bereda tillfälle att i stället för indelningsverket sätta en annan stam i härordningen, ty man ansåg ju att, om man gjorde sig utaf med den stam, som i 80 § Regeringsformen vore tryggad, men icke hade samma säkerhet för hvad som sattes i stället, så försvarade sådant lösningen af försvarsfrågan, hvidan man ville vidtaga en förändring i nämnda afseende. Finnes det nu för Riksdagen något hinder i nuvarande lydelse af 80 § Regeringsformen att bestämma, hvilka delar af förslaget till ny härordning skola hafva egenskapen af lag? Visserligen icke. Denna § stadgar ingenting annat än att de bestämmelser, som Riksdagen i detta fall tillerkänner lags natur, icke få ändras utan genom båda statsmakternas sammanstående beslut. Men Riksdagen måste hafva öppen rätt att vid

härordningens antagande besluta, om och hvilka af förslaget bestämmelser skola erhålla namn och karakter af lag. Häruti ligger icke, såsom Herr Wieselgren yttrat, någon tanke på att införa något annat än hvad som redan följer af grundlagens både anda och bokstaf. Ty både enligt grunderna för och ordalagen i vår grundlag måste det vara klart, att utgiftsfrågor, hvartill större delen af förslaget bestämmelser i denna punkt måste hänföras, böra behandlas såsom statsregleringsfrågor. Jag hemställer till herrarne hvart det skulle leda, om man på annat sätt behandlade dylika frågor, sedan de inkommit till Riksdagen vare sig från regeringen eller på initiativ af enskilda motionärer. Utan allt tvifvel skulle det leda till trassel och tvister, olika meningar inom Kamrarne, hänvisningar till Konstitutions-Utskottet, afslag å voteringspropositioner o. s. v. Det förundrar mig på det högsta att, äfven om man är ifrig att få försvarsfrågan löst, man vill införa något sådant, som ej kan väl öfverensstämma med grundlagens anda och mening; och våra efterkommande skulle då kunna med skäl säga, att Riksdagen efterskänt något som icke bort efterskänkas. För min del har jag här vid lag haft stora betänkligheter, och jag kan därför, ehuru jag gerna önskar en lösning af försvarsfrågan, icke godkänna förslaget i nu förevarande del. Det är tydligt, att med afseende å den formella behandlingen af så många, stora och vidtomfattande frågor, som försvarsfrågan och de dermed sammanbundna, kunna uppstå många oegentligheter och betänkligheter, och det erfordras därför en mycket god vilja äfven i detta afseende för att kunna få dem lösta.

Jag vågade tro, då jag första gången inträdde i denna Kammare, att man efter det nya representationsskicket genomförande skulle hafva klar för sig konsekvensen af denna representationsförändring, nemligen att lösa de stora och viktiga frågor, som ständsrepresentationen icke förmått bringa till lösning, samt att förena vårt folk till ett folk genom att borttaga de gamla orättvisor, som söndrat vårt folk i olika stånd och klasser. Jag hade hoppats, att man skulle se dessa frågor på ett högsinnadt sätt och icke mot dem uppställa en mängd småaktiga betänkligheter och hinder. Vill man med god vilja förena sig om att utjemna de formella betänkligheter, som kunna förefinnas, så tror jag också frågorna kunna vinna sin lösning.

Herr Rubenson har påpekat en oegentlighet, som blefve följden af mitt förslag. Jag medgifver denna gerna, men jag ber att få inlägga några ord till mitt försvar. Herr Rubenson yttrade att, derest föreliggande härordningsförslag icke skulle tillerkännas lags natur, frågor, som *framdeles* kunde väckas om förändring t. ex. i antalet officerare eller regementen eller rörande reserven, skulle kunna afgöras genom gemensam votering, men att deremot hela förslaget *nu* enligt Utskottets förslag icke skulle kunna blifva gällande utan efter Kamrarnes sammanstående beslut. Jag ber att häremot få erinra att, när samtliga frågorna kommit i samband med hvarandra och några af dem icke kunna afgöras utan genom båda Kamrarnes sammanstående beslut, alla dessa frågor måste afgöras på enahanda sätt. Detta hindrar egentligen icke att man t. ex. i afseende å bevillningsfrågor kan fatta

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

beslut i enlighet med grundlagen genom gemensam votering, men då intet skulle blifva gällande utan att enighet uppnåddes mellan Kamrarna, så blefve en gemensam votering utan verkan. Detta beror på det sätt, hvarpå de olika frågorna sammanhänga, i det endast en del af dem är bevillningsfrågor. Någon förändring kommer ej att ega rum i de delar som höra dit, och icke sammanstående beslut fattas i öfriga delar och tvärtom; och på det sättet har man tänkt sig att frågorna skola vara sammanbundna.

Man må nu beklaga denna sammankoppling huru mycket som helst, så är dock visst, att 1873 års män icke företrädesvis äro skulden till densamma, utan det är orättvisan i skatteförhållandena, det motstånd som rest sig mot de berättigade, ofta framhållna anspråken på en rättvis förändring i skatteväsendet, de olikheter, som råda mellan olika orter af landet, den skilnad, som herskar mellan olika samhällsklasser. Det är straffet för gamla tiders synder att man nu står inför så svårlösta frågor, som nu är förhållandet. Hade man förut hörsammat dessa anspråk — skattekomiténs tabeller utvisa deras berättigande — och i rätt tid jemkat undan för undan, så hade vi nu icke stått inför dessa svårlösta frågor, som, bland annat, olikheter i olika orter binda samman.

Det har förundrat mig att en annan talare på stockholmsbänken, Herr Sjöberg, erkände att en god del af förslaget icke är af beskaffenhet, att den borde blifva lag, men det oaktadt formulerade han ett förslag till ingress mot det af vice talmannen framställda, gående ut på att *hela* förslaget skulle blifva lag. Det stämmer icke öfverens med hans förut gjorda erkännande, att icke alltsammans borde vara lag.

Att följa talaren på venersborgsbänken genom alla de irrgångar han företog sig att vandra är alldeles omöjligt; och jag skall icke heller göra något försök i den vägen. Men när han talade om 1873 års tolf motioner i grundskatteafskrifningsfrågan och åtta motioner om afskaffande af indelningsverket, så gifver det mig anledning att erinra både denne talare och Kammaren, att när någon af dessa motioner remitterades från denna Kammare till Utskott, var det en som här uppträdde emot den föreslagna afskrifningen, en talare från Göteborg; men då var det också den ädle greffen jemte en annan representant från Västergötland — också en stadsrepresentant — som uppträdde mot den förste talaren på göteborgsbänken och sade ungefär så: "Vi vilja icke att Kammaren skall hafva det intryck, att den sida, hvarpå vi befinna oss, är *emot* en rättvis reglering af skatteväsendet". Detta yttrades af talaren på venersborgsbänken, densamme som nys ordade så mycket om skänker på 500 kronor årligen, som han visst icke ville hafva. Han talade naturligtvis icke på samma gång om att han egde säterier och annat, för hvilka han i stället skulle få vidkännas *ökade* utgifter. För öfrigt talade han om folkmöten och agitationer i landsorterna. Han hade naturligtvis reda äfven på några möten i hans eget län; men jag har också mig bekant om ett möte i hans län, der Kongl. Maj:ts förslag vunnit anslutning, om också med några modifikationer. Och det är att märka, att på detta ställe var man förut på väg att besluta en adress hit, i hvilken man skulle

uttala sig till förmån för Herrarne Rundbäcks och Arnoldsons åsigter. Så kunna verkligen mötesbeslutena vexla, när förhandlingarne ledas på olika sätt. På ett folkmöte inom Jönköpings län framställdes t. ex. nyligen en ungefär så lydande proposition: Vill mötet antaga Kongl. Maj:ts förslag med 90 dagars beväringsofningar och 10 procents afskrifning, eller vill icke mötet antaga Herr Rundbäcks förslag om 60 dagars öfning och en tredjedels afskrifning? När man leder förhandlingarne så, och frågorna framställas på sådant sätt, så kan man nog få åtskilliga beslut till stånd. Men det är att märka, att äfven från detta möte afhöordes protester mot så väl det sätt, hvarpå propositionen uppställdes, som emot det förfarande, att man icke fick proposition på andra framställningar, som vid tillfället gjordes. Så kan det gå till. Med all aktning för folkopinionien och skrifvelser, som komma från den ena delen af folket eller den andra, så, fastän mycket ligger på botten af dessa uttalanden, som jag städse vill beakta, vill jag dock för min del icke att man skall sätta allt för stor tro till en opinion, som tillkommit på detta sätt. Detta har jag velat förklara, äfven med risk att blifva beskyld för att jag icke fäster mig vid folkopinionen.

Angående förändrad organisation af landtförsvaret.
(Forts.)

Den ärade talaren på venersborgsbänken yttrade vidare, att han skulle vilja, ehuru sextiosjuårig, springa i kapp med de nya stamsoldaterna. Detta skulle vara bevis på deras oduglighet och den gamla stammens förträfflighet vid 50 års ålder. Han omförmälde äfven uttalanden af utländska officerare, hvilka haft mycket beröm för vår indelta trupp. Jag vet icke om man bör taga dessa uttalanden för kontant eller om de icke snarare böra upptagas som artigheter, men jag erinrar mig helt osökt något, som talaren, i fråga om indelta arméns officerares pensionering, hade att förkunna. Han ansåg det då för nödigt att pensionera officerarne vid 50 år. Ja, han fann detta så nödvändigt, att han i det tal, han vid riksdagens öppnande i egenkap af ålderspresident i Kammaren höll, eller hans så kallade tron-tal, särskildt fästade uppmärksamheten på en del kaptener, "tjocka som tunnor", som för närvarande funnes och dem han ansåge alldes nödvändigt att så fort som möjligt söka få bort.

Han talade vidare nu om att folket vid tanken på den nya försvarsorganisationen blefve så förskrämdt, att det ännu mer än förr skulle emigrera till Amerika. Jag erinrar mig med anledning häraf ett annat yttrande, som han vid denna riksdagens öppnande hade, nemligen att vi skulle söka flytta Amerika hit. Jag vet icke om han härmed endast afsåg tullfrågor, men jag kan icke tro det, enär protektionismen i Amerika ju börjat på sista tiden att gå tillbaka. Hvad jag dock bestämdt vet, är att skatteförhållandena i Amerika icke äro på ett sådant sätt fördelade som hos oss; och vill den ärade talaren i det hänseendet flytta Amerika öfver till oss, och söka få detta förhållande rättadt, så skall jag för min del gerna vara med derom. Ty om man med allvar ser saken och söker få skatterna rättvist fördelade, är jag öfvertygad att vi skola gå en lycklig framtid till mötes, äfven om, såsom det alltid i sådana fall måste ske, den ena gör en vinst och den andra en förlust vid sjelfva förslaget genomförande.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Då man för öfrigt icke begär mer än att skattebördan skall utjemas under en tid af nära 40 år, tror jag man i en framtid skall säga, att denna reform varit ganska moderat, och jag befarar således att den, som icke nu vill gå in på skattereformen, skall illa gagna sitt fädernesland. Vi hafva nu också andra stora frågor att taga i hop med. Det vore äfven af det skälet lämpligt att icke onödigtvis upptaga tiden med denna fråga, utan ju förr dess hellre taga i tu med den.

Jag skall nu icke längre ingå i kritik af Grefve Sparres anförande, som för öfrigt är alldeles vid sidan af saken, utan anhåller att Kammarerna måtte bifalla det af Herr vice Talmannen framställda förslag. Jag ber endast få säga att, om man också, såsom Grefve Sparre, målar upp en ridå, ligger dock, hvad mig beträffar åtminstone, icke annat än ett ärligt sträfvande der bakom. Då man derjemte tillstyrker att öfvergångsförslaget, som skall gälla i 15 år, och hvarigenom det hela fulländas, skall blifva lag, tror jag man icke bör hafva något att vidare invända. Eller kan väl Riksdagen hysa ett sådant misstroende till sig sjelf, att man befarar, att den genom kommande gemensamma voteringar sedermera skall borttaga den nu föreslagna härordningen, om den blifver antagen? Vi veta väl för öfrigt att detta icke går så lätt för sig, sedan personalen kommit på ordinarie stat och officerare samt underofficerare erhållit sina fullmakter. Har det väl någonsin tillförene blifvit försökt att förstöra hela eller någon del af vår statsförvaltning i öfrigt, som ju hvilar på alldeles samma grund? Detta har icke gått för sig hittills och det går väl icke heller för sig framdeles.

Herrar *L. Börjesson, Hedlund, Olof Andersson* i Lyckorna, *J. E. Ericsson* i Ahlberga, *A. Magnusson, C. Assarsson* och *C. Andersson* i Hamra instämde i Herr Ola Anderssons yttrande.

Herr Nils Petersson: Jag begärde ordet hufvudsakligen för att svara Herr Grefve Sparre, men mot hans anförande har allaredan af den föregående talaren så mycket blifvit sagdt, att det kunde vara onödigt att vidare yttra sig derom. Grefve Sparre sade, att man här likasom på en ridå velat måla försvarsfrågan med alla dess bataljoner och kanoner, för att der bakom dölja det hufvudsakligaste eller grundskatternas afskrifvande och indelningsverkets borttagande. Detta var ett exempel, som han möjligen för sin del kunde finna tillämpligt på de nu föreliggande förslagen. Men jag för min del anser det vara fullt ut lika tillämpligt på motsatta sidan och lika väl kunna vändas emot honom sjelf. Enligt hans förmenande skulle grundskatternas och indelningsverkets afskrifvande ligga bakom denna ridå, men han och hans själsfränder deremot hafva velat måla upp och inbilla folket att det vederlag, som därför skulle gifvas, vore alldeles för stort, för att de sålunda skulle få bibehålla de kära grundskatterna och indelningsverket.

Grefve Sparre sökte göra troligt, att han handlade fullkomligt oegennyttigt, emedan han genom grundskatternas och indelningsverkets afskrifvande skulle erhålla en skänk. Men jag tror att han en-

dast velat visa den ena sidan af räkningen. Jag har mig nemligen icke bekant, att han uteslutande är egare af skattejord; jag tror tvärtom att hans egendomar till största delen bestå af säterier och frälsejord. Och i så fall kommer han i stället förvisst att göra förlust på afskrifningen. Jag fruktar att detta är den verkliga bevekelsegrunden till hans visade ovilja mot det föreliggande förslaget.

Han framhöll vidare det beröm vårt indelningsverk fått af utländske militärer, som besökt landet. Jag förmodar dock att dessa herrar, som sällskapet med Grefve Sparre, icke varit med stora skatter betungade, utan sådana som tyckt det vara skönt att få försvaret ordnad på sådant sätt att de sluppo betala något till detsamma. Och det är ju prisvärdt att de, som hafva bästa råden, slippa betala.

Den diskussion här blifvit förd har för öfrigt gått vid sidan af saken. Jag skall därför icke vidare fästa mig vid hvad Grefve Sparre och de med honom liktänkande sagt, utan hålla mig vid sjelfva frågan, eller den, huruvida detta förslag skall blifva lag eller icke. Flere föregående talare hafva redan framhållit det orimliga deruti, att man vill i strid med 80 § Regeringsformen upphäfva indelningsverket. Jag ber häremot få säga, att antingen vilja dessa herrar icke förstå frågan eller också förstå de den verkliga icke. Det står nemligen uti ifrågavarande § af grundlagen: "varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande" etc. Det står sålunda *lag* icke *lagar* i pluralis. Här erbjudas icke mindre än tre särskilda förslag, hvilka svara mot den garanti, man velat inlägga i 80 § Regeringsformen. Jag tror sålunda att, oafsedt det nu ifrågavarande förslaget, det är bjudet så stora garantier, man med skäl kan fordra. Flere föregående talare hafva också framhållit det olämpliga uti att göra detta förslag i sin helhet till lag, och jag behöfver således icke vidare påpeka det. Det ligger för öfrigt i så öppen dag, att man icke gerna kan vara villrådig derom.

På grund af hvad jag nu i korthet anfört, anhåller jag att få yrka bifall till Herr vice Talmannens hemställan.

Herr Wieselgren: Då den ärade representanten från Skåne, till hvilken jag nyss tog mig friheten att ställa en fråga, icke gjort mig den äran att upptaga henne till besvarande, så må det tillåtas mig att med anledning häraf yttra ännu några ord. Han påstod ju att det skulle vara att bryta mot grundlagens både anda och bokstaf, om man ville göra denna förordning till lag. Jag åter tog mig friheten påpeka, hurusom lagen om grundskatternas afskrifning står i ett än sämre förhållande än den förra till grundlagens både anda och bokstaf och jag tillåter mig därför ännu en gång fråga honom, huru han med bibehållen konsekvens kan hysa betänkligheter mot att göra detta förslag till lag, men icke det andra? När han sedan talade om, och det i ganska varmhjertade ordalag, att han ansåg det skulle vara en olycka, om denna stora frågas öde gjordes beroende af "småaktiga betänkligheter", så vill jag fråga om han anser de betänkligheter småaktiga, som han sjelf karakteriserade såsom fram-

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

manade af omsorg om grundlagens både anda och bokstaf? Men om han icke så anser dessa betänkligheter, komna från honom och hans meningsfränder — huru kan han då så benämna de betänkligheter, som vi å vår sida hysa angående grundlagsenligheten af en lag om grundskatternas afskrifning? För min del får jag säga, att jag icke förstår, huru han kan komma ifrån att påyrka att *båda* frågorna böra behandlas på *samma* sätt.

Herr E. Key: Den som är känd och erkänd för sin öfver allt annat upphöjda fosterländska oegennyttia, känd och erkänd för sin omutliga sanningskärlek och för sin stränga moral, icke ens *han* har rättighet att mot olika tänkande utslunga sådana beskyllningar, som Herr Grefve Sparre här tillåtit sig.

Under trettioåriga kriget tog man sig för att slå en medalj öfver General Gallas. På den ena sidan af denna medalj stod att läsa: hvad Gallas uträttat står på den andra sidan, men då man vände om medaljen, var den andra sidan blank. Så ungefär förhåller det sig äfven med Grefve Sparres tal. Herr Grefven lofvade att draga upp en ridå öfver försvarsfrågans föregående skeden; men när ridån väl var uppdragen, fann man på andra sidan ganska litet i sak. Deremot hörde jag mycket prat. Grefve Sparre talade nemligen egentligen om sig sjelf, att han var liberal, att han var oegennyttig, att han skämdes, att han var 67 år gammal och kunde springa i kapp med beväringssynglingar, ja, kanske med sig sjelf. Sedan talade Grefve Sparre något litet om indelningsverket och sade, att man mot detta anmärkt att det icke kunde "svälla ut", och han bjöd till att göra sig lustig öfver detta uttryck, som väl dock för hvar och en annan bör vara lätt att förstå. Men Grefve Sparre gjorde sig skyldig till ytterligare ett rent misstag, då han påstod, att enligt föreliggande förslag skulle man icke kunna få någon reserv. Jag frågar honom: hvad hafva vi då för reserv *nu*? Det största felet hos den nuvarande stammen är just dess brist på utsvällningsförmåga, i det att man öfvar samma karl under 20 års tid i ett och detsamma; genom dessa onyttiga öfningar nedläggas på denne samma karl en kostnad, som vore tillräcklig att förskaffa fem andra erforderlig utbildning. Vi få således enligt det nya förslaget fem soldater öfvade i stället för en, och detta är en reserv, hvartill vi nu icke hafva något motsvarande. En stor del af den indelta arméns manskap, som Grefve Sparre så mycket berömd, kommer att gå åt till fästningarne och för depoterna, men i farans stund, när hären skall sättas på krigsfot, *minskas* därför tillgången på öfvadt manskap att föra i fält mot fienden i stället för att svälla ut, och nummerstyrkan reduceras i en alldeles otrolig grad. En stor del af dessa indelningskarlar, som blifvit för gamla, måste då afskedas och ersättas af nybakade rekryter, så långt de förslå, och i öfrigt af öfvadt beväringsmanskap. Det är detta som Grefve Sparre kallar idealet för en betryggande härordning.

När vidare Grefve Sparre påstår, att 1878 års män sjelfve föreslagit, att *grunderna för den nya härordningen* skulle få karakteren

af lag, så svarar jag: det är icke sant. Var god och visa, Herr Grefve, hvar något sådant står skrifvet i 1878 års förslag; ni kan det icke.

Vidare har det sagts, att 80 § Regeringsformen nödvändiggör den formulering, som Grefve Sparre och andra påyrkat. Men mot denna 80 § sätta vi lagen om upprätthållande af härens stamtrupp; garantilag mot garantilag; 1878 föreslog man en sådan särskild garantilag, och det samma har man också nu gjort.

Grefve Sparre påstod äfven, att samme män gång på gång insatts i de utskott och komitéer, som haft att behandla försvarsfrågan; de hafva sålunda varit domare öfver sina egna förslag, och männen af 1878 hafva nu äfven fält domen öfver sina egna motioner. Jag vågar påstå: icke heller detta är korrekt. Vid 1878 års riksdag tillsattes för försvarsfrågans behandling liksom nu ett Särskildt Utskott, sammansatt af *lika många* ledamöter från *hvardera* Kammaren; detta synes Grefve Sparre alldeles vilja glömma.

Det är allt detta origtiga jag velat justera; jag har redan nu velat gripa Grefve Sparres sofismer på bar gerning, medan de ännu äro färska, och minnet af dem är lifligt.

Herr Sjöberg: Jag skall, Herr Talman, tillåta mig endast några ord med anledning af den anmärkning, som Herr Ola Andersson gjorde mot mitt föregående anförande. Han yttrade nemligen, så vida jag uppfattade hans ord rätt, att jag hade gått in på hans åsigt i fråga om hvad som borde vara lag eller icke lag uti föreliggande förslag. Jag har visserligen medgifvit, att en stor del af de bestämningar, som der förekomma, icke bör erhålla karakter af lag, men dermed har jag alldeles icke medgifvit, att, såsom han föreslagit, endast §§ 10 och 11 skulle hänföras till lag eller att § 40 skulle öfverflyttas till den så kallade garantilagen. Det torde nemligen vara en bestämd skilnad emellan hufvudgrunderna för en sak och sådana detaljstadganden, som fierstädes förekomma i förslaget, såsom om antalet trumslagare, handverkare m. m., hvilka stadganden jag visst icke vill göra till lag.

För öfrigt var det icke min mening att redan nu uppträda i förevarande ärende, utan var det endast med anledning af Herr vice Talmannens förslag, hvilket jag antog skulle blifva Kammarens beslut, som jag tog mig friheten föreslå en förändring i början af Utskottets hemställan, så att den, i fall en votering ifrågakomme, kunde uppställas såsom proposition emot sagda förslag.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Ryding: Jag skall icke här uppträda som tolkare af 80 § Regeringsformen, dertill är jag för litet jurist, men jag skall bedja att få påpeka åtskilligt annat, som står i sammanhang med den fråga, som nu föreligger.

Till att börja med vill jag göra dem, hvilka fäst sig vid att landtförsvarskomitén icke yttrat sig om denna lagfråga, uppmärksamma uppå att landtförsvarskomitén var tillsatt, icke för att bedöma försvarsfrågan ur konstitutionel synpunkt, utan för att uppgöra förslag till ett förbättradt försvar och att, sedan detta förslag var uppgjort,

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts)*

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

öfverlemna det till regeringen. De män, som sutto i denna komité, de må nu vara huru utmärkta som helst, hade således ingen anledning att yttra sig rörande frågan huruvida de författningar, hvartill de hade att uppgöra förslag, skulle erhålla karakter af lag eller icke. När sedan förslaget förevar till behandling i statsrådsberedningen, uppstod der en ganska långvarig öfverläggning om huruvida härordningsförslaget borde hänföras till lag eller endast framläggas såsom "grunder". Ingen förbisåg att icke i detsamma funnos vissa småsaker, som kunnat vara borta, men att det innehöll desto flere andra bestämmelser, som måste blifva lag, derest det icke från början skulle uppkomma misstroende till den nya härordningen. Sådana bestämmelser äro t. ex. de om regementenas antal, om skolorna med mera annat, som jag här icke behöfver omnämna. Att skilja mellan de bestämmelser, som borde hänföras till lag, och dem, med hvilka detta icke vore förhållandet, var en ingalunda lätt sak, och bästa beviset derpå hafva vi uti Herr Danielsons yttrande, att inom Utskottet tillsattes en särskild komité för att se till om ett sådant åtskiljande kunde låta sig göra, men att den efter flere dagars öfverläggningar förklarade sitt arbete dermed hafva varit fåfängt, och det af den orsak, att den ena bestämmelsen så ingriper i den andra, att genom någon eller någras utbrytande det hela skulle förstöras. Så är också verkliga förhållandet. Det är detta som gör svårigheten, men för öfrigt kan jag icke inse hvilka olägenheter skulle uppkomma deraf, att dessa småsaker finge stå kvar som lag. Det är ju inga statsregleringsfrågor, som det här gäller, utan endast att så och så många trumslagare, så och så många handverkare o. s. v. skola finnas. Något förslag till aflöning för dem deremot föreligger icke i denna lag, utan allt som rör afföningen är just aflemnadt till Riksdagen i form af "grunder, som under ny härordning böra tillämpas". Hvad ondt gör det väl då, om dessa trumslagare och handverkare omnämnas i lagen? På sin höjd att det för dem bestämda antalet blir ett minimum, som icke kan ändras eller borttagas utan begge Kamrarnes gemensamma beslut. Detta må herrarne betrakta som en olägenhet, krigsministern betraktar det som en fördel. Skulle herrarne, olyckligt nog, fatta ett beslut i den rigtning, som här är föreslagen, så tror jag att I dermed illa gagnat de stora frågornas lösning. Ty säkert är att derigenom från första början skulle väckas misstroende till hvad denna Kammare vill i afseende å denna lösning, och för öfrigt, om Första Kammarerna för sin del beslutar att bestämmelserna angående härordningen skola erhålla karakter af lag, så torde det vara tvifvelaktigt om en sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut kan ega rum. Skulle herrarne åter besluta att vid hvarje särskild paragraf må afgöras om den borde hänföras till lag eller icke, tror jag icke det är möjligt att utan olägenhet konsekvent genomföra ett sådant beslut. I sådant fall vore väl den lämpligaste utvägen att återremittera förslaget till Utskottet, för att låta detta först afgifva sitt utlåtande i saken. Sådant vore, åtminstone enligt mitt förmenande, bättre än att nu besluta att *hela* härordningen icke skall hafva lags natur, ty om vi också äro ense om att åtskilliga saker i förslaget icke bort förekomma der, så är det

väl dock icke skäl att för dessa småsakers skull låta allt upphöra att vara lag. Detta skulle, synes det mig, vara detsamma som att kasta bort barnet med badvattnet.

Herr Hedin: Mig förefaller den situation vara exceptionel och exceptionellt förödmjukande, då en regering finner sig nödgad att i en fråga som denna inför den ena Kammaren uppträda med en särskild förklaring, att hon fortfarande vidhåller ett förslag, som hon enhälligt tillstyrkt Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga. Men utan tvivel är ministären sjelf den bäste domaren öfver behovet af en dylik förklaring. Och då hon nu funnit lämpligt att i Första Kammaren afgifva en sådan förklaring, så vill det synas mig som hon skulle hafva fullständigt i sin hand att på ett lyckligt sätt förkorta debatten om den fråga, med hvilken vi nu närmast varit sysselsatta, nemligen frågan om *lag* eller *grunder*. Är det nemligen sant, såsom vi nu i snart 3 år hört, att här i Kammaren finnes att påräkna en kompakt, parlamentarisk, ministeriel majoritet, så lärer ett förklarande från regeringens främste man, att regeringen i detta fall vidhåller sitt förslag, vara tillräckligt för att afgöra en blifvande votering i denna fråga. Men om, såsom jag vågar hoppas, till uppbyggelse för mig och många andra, en sådan förklaring kommer att här afgifvas, tillåter jag mig att äfven uttala den önskan, att denna förklaring må innehålla icke blott i allmänna ordalag, att regeringen vidhåller sitt förslag, utan äfven en upplysning för huru lång tid denna deklaration är afsedd att gälla: om för i dag, i morgon och en dag till, eller om, vid den eventuella situation, som skulle föranledas deraf, att Första Kammaren voterar bifall till den Kongl. propositionen med de smärre, af Utskottets majoritet deruti beslutade förändringar, men Andra Kammaren möjligen voterar i enlighet med reservanternas förslag och således förvandlar den Kongl. propositionen till några trasiga papperslappar — regeringen *äfven då* vidhåller sin förklaring.

Af en sådan förklaring skulle ej blott, såsom jag redan antydt, majoritetens beslut i denna punkt komma att bestämmas, utan förmodligen mer än en röst för eller emot i det hela komma att bero.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag undrar om en sådan förklaring som den, hvilken den siste talaren vill hafva framställd från regeringens sida, verkligen vore egnad att främja lösningen af en fråga sådan som denna. Om regeringen skulle förklara, att hon icke komme att ändra ett jota i sitt förslag, sådant det af Utskottet blifvit tillstyrkt, så betvivlar jag, att en sådan förklaring skulle vara egnad att befrämja lösningen af frågan, och jag vill gerna förutsätta att talaren *vill* en lösning. Huruvida regeringen sätter så högt pris på om *hela* detta förslag blir lag eller icke, hafva vi nyss hört af Herr Krigsministern, då han uttalade tvekan om, huruvida en *sammanjemkning* skulle kunna ske, derest Första Kammaren antoge förslaget såsom *lag* och Andra Kammaren såsom *grunder*. Ligger icke deruti den förklaringen, att icke *allt* behöfver bestämmas genom lag? I afseende å möjligheten af en *sammanjemkning* så talade man äfven derom uti Utskottet,

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

och för min del tror jag, att den är möjlig och att knappast någon af Utskottets ledamöter är af samma åsigt.

Genom olika beslut af Kamrarne i den antydda rigtningen anser jag för min del således icke frågan fallen. Men jag måste fästa vikt vid, att hvad som i statsförvaltningen i öfrigt icke betraktas såsom lagfrågor icke heller här måtte så anses.

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Denna förpost-fäktning har verkligen, såsom en talare uttryckte sig, utvecklats så, att den skulle kunna blifva en hufvuddrabbning, om man icke i behörig tid inser den våda, som föreligger.

Jag behöfver icke uppmanas af talaren på stockholmsbänken för att meddela Kammaren att dessa förslag *håller* regeringen på, hvilket således äfven gäller regeringens förslag derom, att dessa bestämmelser skola blifva *lag*. Och regeringen vill, så vidt hon förmår, bidraga till att Kongl. Maj:ts förslag må vinna Kamrarnes bifall.

Det är antydt här, att denna lag innehåller vissa detaljbestämmelser, som icke lämpligen böra stadgas i en lag. Det kan man mycket väl medgifva, utan att uppgifva principen, att sjelfva hufvudbestämmelserna böra vara och *måste* vara i lag stadgade.

Jag har härmed uttalat regeringens uppfattning i denna punkt och ber nu endast att få fästa Kammarens uppmärksamhet på de rent formella vanskligheter, som kunna uppkomma, om ett förhastadt beslut här fattas. Om denna Kammare beslutar att, med ogillande af Utskottets förslag, antaga bestämmelserna endast i form af *grunder* och således stryker *lagbestämmelserna*, men Första Kammaren, såsom jag antager, helt visst icke godkänner desamma annorlunda än att gälla såsom lag, så föreligga derigenom två af Kamrarne fattade olika beslut, hvilka, efter mitt förmenande, icke kunna sammanjemkas. Frågan kommer derigenom att definitivt falla. Detta är en situation i frågan, som jag varmt ber att Kammarens ledamöter ville taga i öfvervägande, innan de nedlägga sina röster i urnan.

Herr Hedin har till mig framställt en anmaning att låta Kammaren veta, huru regeringen tänker handla under vissa, af honom uppgifna, eventualiteter. Jag skulle alldeles icke vara obenägen att göra detta, om icke i sjelfva hans fråga låge en förnärmande insinuation, som jag tillbakavisar. Regeringen har uttalat sitt ord i Första Kammaren; den torde blifva i tillfälle att uttala detsamma äfven här, och regeringen har det anspråk, att dess uttalanden skola blifva uppfattade såsom allvarligt menade. Om det roar herr Hedin att framställa spörsmål om en oändlig mängd eventualiteter, så skall det icke falla mig in att besvara honom. I hvarje särskildt fall skall jag lemna Kammaren de upplysningar jag anser erforderliga.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Då jag hört de anmärkningar, som här blifvit framställda, beträffande frågan om hvilka delar af de föreslagna bestämmelserna, som skola få karakter af lag eller icke, så tillåter jag mig hemställa att särskild proposition måtte framställas dels huruvida de beslut, som i hvarje särskildt punkt fattas, skola blifva

lag eller grunder och dels särskild proposition på mitt förut framställda förslag rörande villkoren. Jag vill tillika förklara, att, för den händelse Kammaren skulle vara angelägen om en återremiss af den första punkten, så skall jag icke motsätta mig detta; ty jag tror, att det kan gå an att godkänna hela förslaget utan att på förhand hafva beslutat om dessa bestämmelser skola vara lag eller icke; men deremot anser jag det vara alldeles nödvändigt att på förhand få bestämdt under hvilka villkor Kammarens beslut i öfrigt må komma att fattas. Jag vill dock nämna, att för den händelse Första Kammaren beslutar att förslaget skall blifva lag, men Andra Kammaren fattar ett motsatt beslut, så är det, enligt min åsigt, icke omöjligt att utväg finnes för att åstadkomma ett sammanjemkningsförslag, på det sätt, att man fränskilde de viktigaste bland paragraferna, hvilka kunde lämpa sig för att antagas såsom lag, från de öfriga paragraferna; hvarigenom man finge tillfälle att antaga dessa senare under annan form. Jag tror att detta kan låta sig göra. Enahanda förslag framställdes inom Utskottet, men förslaget föll der på en enda rösts öfvervigt. Om någon påyrkar återremiss, så skall jag likväl, såsom jag redan sagt, icke motsätta mig densamma beträffande 1:sta delen af mitt förslag, hvilket jag deremot gör beträffande den senare, emedan jag önskar att på förhand bestämmas under hvilka förutsättningar Kammarens beslut i öfrigt komma att fattas.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Herr Hedin: Hans Excellens Herr Statsministern yttrade: "Om det skulle roa herr Hedin att framställa en oändlig mängd eventualiteter, så skall jag icke svara honom". Jag finner detta tillvägagående från Hans Excellens Herr Statsministerns sida vara lika klokt, som riktigt. Men nu är förhållandet det, att jag icke framställt spörsmål angående en oändlighet af eventualiteter, utan endast talat om en enda noga begränsad, nära liggande och i riksdagskretsar länge omtalad eventualitet, då jag anhållit om upplysning för huru lång tid den förklaring, som regeringen här komme att afgifva, skulle komma att blifva gällande; om blott i dag, eller i morgon eller för alltid.

Jag konstaterar emellertid nu, att Herr Statsministern undandragit sig att besvara den enkla och klara fråga, som ansluter sig till en enda af mig förutsatt eventualitet.

Herr Emil Key: Efter den förklaring, som vi nyss hörde från statsrådsbanken, tillåtar jag mig att framställa följande förslag, hvilket innefattar en ändring, som vice talmannen i sitt yttrande nyss endast eventuellt antydde. Jag anhåller om proposition på följande förslag:

"Att Kammarens blifvande beslut under denna punkt om antagande af vissa grunder för en ny härordning fattas under de af Utskottet föreslagna förutsättningar och villkor, dock att frågan, om dessa grunder skola blifva lag eller icke, till Utskottet återremitteras." Om detta förslag vinner Kammarens bifall, så har man dermed utväg hålla frågan öppen; ty, om Första Kammaren äfven vill återremittera frågan till Särskilda Utskottet, så kan Utskottet då blifva i tillfälle att vid hvarje särskild punkt föreslå hvad som bör införas i garantilagen och

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

utesluta hvad som anses icke höra dit. Herr Talman! Jag anhåller om proposition på detta mitt förslag.

Herr Sven Nilsson: För min del har jag icke kunnat finna, att vid föredragningen af detta förslag Kammaren skulle vara förhindrad att vid hvarje särskild paragraf bestämma, hvilka paragrafer som skola kvarstå som grunder, eller hvilka som skola hänföras till lag, hvarför jag icke anser det vara någon fara uti att antaga vice talmannens förslag, allra helst då jag anser, att många bestämmelser af föreliggande förslag till lag endast böra upptagas som grunder, hvilka bestämmelser, såsom varande underkastade förändringar och dervid medföra anslagsbelopp, således måste afgöras genom gemensamma omröstningar, således icke böra upphöjas till lag. Deremot finnas andra bestämmelser, som, för att göra härordningen betryggande, måste öfverföras i garantilagen, och har jag trott, att vid föredragning af de särskilda paragraferna i förslaget, Kammaren sjelf borde kunna, utan återremiss till Utskottet, fränskilja de paragrafer, som böra öfverflyttas till garantilagen, från dem, som böra i grunderna kvarstå. Särskildt vill jag i detta afseende fästa uppmärksamheten på 40:de §, hvilken icke står i garantilagen, men som jag för min del är viss om att Kammaren bör besluta att hänföra till lag. Jag kan således icke finna något hinder för att fatta beslut i öfverensstämmelse med det beslut Herr vice Talmannen framställt. Men då nu förslag blifvit väckt om en återremiss, finner jag icke heller något hinder för att bifalla ett sådant förslag, allra helst då man vet, att i det Särskilda Utskottet meningarne voro mycket delade om, huruvida man skulle bryta ut vissa delar, som skulle hänföras till grunder, och vissa delar som skulle hänföras till lag; och då man vet, att frågan härom afgjordes med endast en rösts majoritet, finner man, att det var en ganska stark mening för att få ett sådant förslag till stånd. Jag för min del är också viss om att, i fall ett sådant arbete medgifvits inom försvarskomitén, densamma skulle hafva uppgjort ett förslag härom. Man kan nu mycket väl förstå, att det Särskilda Utskottet icke kunnat komma fram med något dylikt förslag, då dess tid varit mycket strängt upptagen af försvarsorganisationen i öfrigt, och då vi litet hvar gjorde påtryckningar, att Utskottet skulle komma in till Kamrarna med frågan så fort som möjligt, är det ej underligt, att förslaget föreligger sådant som det är. Det är emellertid ingenting som kan hindra det Särskilda Utskottet att framlägga ett helt annat förslag, om Kammaren anser att Utskottet ännu en gång skall taga befattning med och utreda frågan, hvarigenom ett mera fulländadt och godt resultat kan vinnas. Jag anhåller således att få förena mig med Herr Key i hans yrkande om återremiss.

Herr Jöns Rundbäck: Jag anser i likhet med den siste talar-
ren, att Kammaren icke längre bör taga befattning med att utreda
frågan, ännu mindre med att intrassla densamma. För min del finner
jag Herr vice Talmannens första förslag lika enkelt som riktigt och
välbetänkt, hvarför jag anhåller att proposition om bifall till detta
förslag måtte framställas. Jag hoppas och tror, att reservanterna,

i synnerhet Herr Ola Andersson, som säkert betänkt sig väl, innan de kommo fram med sin reservation, skola finna att man nu en gång måste stå fast vid hvad man vill.

Jag yrkar bifall till Herr vice Talmannens förslag.

Grefve Björnstjerna: Jag finner det alldeles naturligt att Herr Jöns Rundbäck skulle yttra sig såsom han gjorde. Om jag icke miss-tager mig, önskar han att alltsammans måtte förkastas, i det fallet är det fullkomligt riktigt att framställa det yrkande han gjorde. Men som jag deremot icke önskar att frågan skall falla, utan önskar tvärtom framgång åt densamma, måste jag motsätta mig Herr Jöns Rundbäck's yrkande. Hvertill skulle också en återremiss tjena? Lika säkert som att vi befinna oss på detta rum, lika säkert kommer Första Kammaren, om den antager härordningsförslaget, att antaga det såsom lag. När då vår återremiss kommer till Utskottet, hvad blir då följden? Jo, endast den, att Utskottet hemställer det Andra Kammaren ville fatta beslut, enär Första Kammaren redan fattat sitt. Skulle man deremot kunna föreställa sig, att Utskottet skulle försöka en samman-jemkning, hvilket enligt min uppfattning vore olagligt, hemställer jag huruvida icke detta arbete skulle draga så långt ut på tiden, att ingen af oss har lust att här vänta så länge. Hela lagen måste ju omskrifvas. Som den nu är uppställd är det nästan omöjligt att bryta ut de punkter, man anser böra från lagen utgå, från dem man önskar hafva såsom lag kvarstående. Jag ber äfven få fästa uppmärksamheten på hvad Herr Krigsministern nyss yttrade. Det är visserligen sant att i denna lag finnes en mängd småsaker, som icke borde stå i en dylik, men då de nu en gång stå der, är väl deri ingenting ondt. Säkert är deremot, att så väl de af Kamrarnes som i synnerhet af Första Kammarrens ledamöter, som anse nödigt, att den nya härordningen blir om-gärdad med så stor säkerhet som möjligt, aldrig någonsin komma att rösta för något förslag, som ej gifver denna säkerhet. Om det då blir bekant i Medkammaren, att vi återremitterat punkten, skall detta der väcka en sådan misstro, att detta blir tillräckligt att der afgöra förslagets öde visserligen till Herr Jöns Rundbäck's belåtenhet men icke till min.

Jag yrkar således bifall till punkten sådan den här är uppställd.

Herr Rubenson: Det skäl, som af talaren på kalmarbänken åberopades för yrkandet om återremiss, eller att frågan skulle hållas vid lif i sitt nuvarande skick, kan jag icke gilla. Om detta sätt att ingjuta ett konstgjordt lif i ett foster, som eljest ej kan lefva, kan jag ej vara med. Är man icke beredd att uppoffra de små betänkligheter, som en eller annan kan hysa med afseende på att en eller anna af dessa bestämmelser skulle blifva lag, då lär man icke heller vara beredd att offra dessa betänkligheter då frågan kommer tillbaka; och den kommer ovilkorligen tillbaka under samma form, ty det är ej tänkbart att Första Kammarren skulle fatta annat beslut, än det, som innefattas i betänkan-det.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

Herr Ola Andersson försäkrade två eller tre gånger på det heligaste, att han var lifvad för fosterlandets försvar. För min del har jag också i det längsta velat tro honom om att hysa sådana känslor. Men jag vädjar till honom sjelf, huruvida icke just nu ögonblicket är inne att visa, att en man står bakom ordet och att icke för dessa små betänkligheter offra den stora saken. Han och de med honom liktänkande veta ganska väl, att de icke ensamma kunna genomföra denna fråga, utan att de behöfva hjälp från annat håll, och då föreställer jag mig, att de skulle vilja bringa detta lilla offer åt dem, med hvilkas tillhjälp de skulle genomdrifva saken.

Jag fortfar i mitt yrkande.

Friherre Nordenskiöld instämde med Herr Rubenson.

Herr Emil Key: Ja, här gäller verkligen, om man vill frågans lösning eller icke; här är proberstenen, på hvad man vill eller ej Vill man det *icke*, då gör man som Herr Jöns Rundbäck föreslagit, men vill man frågornas framgång, då söker man undanröjda onödiga svårigheter, och då kan frågans lösning icke behöfva vara omöjlig. Ty med bibehållande af alla vilkoren och förutsättningarne oförändrade och oförkränkta, kan man låta frågan om härordningsförslaget skall antagas såsom grunder eller lag vara tills vidare olöst. Då Första Kammaren ännu icke beslutat något om ingressen, utan för närvarande behandlar 40:de paragrafen, är det min öfvertygelse, att om ingressen nu i denna del återremitteras, kommer Första Kammaren att göra det samma, och man kan på detta sätt komma till ett gemensamt resultat genom att sofra ut ett och annat. Hvad som anses vara af lags natur göres till lag och hvad som bör sättas in bland grunderna kommer in bland dessa. Man bibehåller på detta sätt frågan vid lif utan att ingripa till fördel för ena eller andra meningen. Jag ber därför få vidhålla mitt förslag, som jag tager mig friheten ännu en gång uppläsa. Det lyder så: "*att Kammarens blifvande beslut under denna punkt om antagande af vissa grunder för en ny härordning må fattas under de af Utskottet föreslagna förutsättningar och vilkor, dock att frågan, om dessa grunder skola blifva lag eller icke, till Utskottet återförvisas*".

Herr Jöns Rundbäck: Jag hoppas, att Kammaren icke skall så lättsinnigt fatta beslut i frågan, att den på rak arm bifaller den af Herr Key föreslagna resolutionen. Han framlade nyss ett annat förslag, som han sedan tagit tillbaka, och han kan ju vidare efter omständigheterna framkomma med 10 eller flere andra, och om vi biträda hans senaste förslag, kunna vi få stanna här icke dagar utan månader för att vidare behandla denna fråga.

Herr Generalen Björnstjerna yttrade att jag framkom med mitt förslag därför, att jag icke ville frågans lösning, men jag ber att få erinra, att jag icke varit i tillfälle att framställa något förslag, utan endast upptagit Herr vice Talmannens och reservanternas. Vilja herrarne återremittera förslaget till Utskottet, då är bäst att åter-

remittera hela härordningsförslaget och då få vi en ny strid, utan att kunna enas om att denna härordning skall blifva lag eller icke. Således gäller nu antingen -- eller. Nu är tidpunkten inne att fatta beslut, och jag ber herrarne göra det. För min del anhåller jag, att vice talmannens första förslag, hvilket jag upptager såsom mitt eget, måtte blifva af Kammaren bifallet.

*Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)*

Herr Hedlund: Då jag nyss förenat mig med Herr Ola Andersson i hans yttrande, ber jag endast få nu tillkännagifva, att jag kommer att rösta med Herr Key.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Jag har förut sagt, att jag i den situation, hvori frågan kommit, icke vill motsätta mig en återremiss, men att jag icke ville påyrka den. Då nu emellertid yrkande härom blifvit framställt af Herr Key, vill jag tillstyrka, att hans förslag antages, då derigenom frågan hålles öppen, huruvida härordningsförslagets bestämmelser skola blifva lag, eller icke. Blir en återremiss beslutad, kan Utskottet gå till väga såsom förut varit i fråga, eller att uttaga de delar, som skola blifva lag och särskilja dem från de öfriga. Frågan kan på detta sätt komma i ett bättre läge. För min del vill jag icke hålla på mitt förslag, därför att det är mitt, ty det är ju icke sagdt, att det är det bästa. Jag förenar mig således med Herr Key i det af honom framlagda förslaget.

Herr Olof Andersson i Lyckorna: I likhet med Herr Hedlund vill jag tillkännagifva, att äfven jag, som instämt med Herr Ola Andersson, kommer att rösta för Herr Keys förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag skall be att först och främst få erinra, att Första Kammaren ännu icke beslutat om denna punkt, som nu föreligger, eller om ingressen, och jag tror icke att det är alldeles omöjligt, att, om en återremiss här sker, återremiss äfven kan komma att ske från Första Kammaren, enär verkligen många af ledamöterna der hafva betänkligheter mot att göra allt hvad här förslagits till lag. Detta vågar jag naturligtvis icke föreslå något om, men jag tror icke att det är omöjligt, att så kan komma att ske.

Jag instämmer i det förslag, som gjorts om att denna punkt måtte delas i två, hvarigenom särskildt komme att beslutas, om detta skall blifva lag eller ej och särskildt om de förutsättningar, under hvilka förslaget skulle komma att antagas. För min del skall jag förklara, att jag i valet mellan om allt skall falla och ett bifall till reservanternas förslag, som af Herr vice Talmannen här framstälts, skulle jag vilja, att förslaget *icke* faller. Jag kommer således icke att hålla på mitt förra yrkande, ehuru väl jag är fullt öfvertygad om, att både möjlighet och sannolikhet till sammanjemkning skulle förefinnas och att det icke är lämpligt att allt som här föreslagits göres till lag. Jag öfverlemnar till Kammaren att i detta hänseende besluta. Efter den förklaring, som här afgifvits, biträder jag helst yrkandet om återremiss, men fogar mig i öfrigt i hvad Kammaren kan komma att besluta.

Angående
förändrad
organisation
af landt-
försvaret.
(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Jag kan icke underlåta att söka efter mitt begrepp öfversätta förslaget om återremiss. Så vidt jag kan förstå, är den svenska öfversättningen den: vi skola icke afskräcka dem, som vilja gå med oss, genom att yrka att detta förslag icke skall blifva lag, utan vi uppskjuta den frågan, om det skall blifva lag eller ej, under förhoppning att, när den öfriga delen af förslaget är genomgången, och vi få det tillbaka sedan det hvilat en natt öfver i det Särskilda Utskottet, vi då kunna besluta, att det icke skall blifva lag. Man angifver såsom skäl till ett sådant tillvägagående den förhoppningen, att inom Första Kammaren kan finnas en tillräckligt stor majoritet, som röstar mot förslagens antagande såsom lag. Men detta lärer säkert blifva en fullkomlig missräkning. Vi å vår sida åter böra smida, medan jernet är varmt, och icke framkalla frågan ännu en gång till förnyad diskussion. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner på bifall till hvar och ett af de särskilda förslag, som af Herrar vice Talmannen Ifvarsson, Sjöberg och Key blifvit framställda; och fann Herr Talmannen propositionen på antagande af Herr Keys förslag vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen upptog Herr Talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Herr Sjöbergs förslag nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl rörande kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen rörande Särskilda Utskottets uti ingressen till 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 1 gjorda hemställan, vill antaga det af Herr Sjöberg i ämnet framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet, att hvad Kammaren under öförmälda punkt kan komma att besluta om antagande af vissa grunder för en ny härordning icke må blifva lag, men att i öfrigt besluten fattas under de af Utskottet föreslagna förutsättningar och vilkor.

Den omröstning, som anställdes enligt denna proposition, utföll med 107 ja mot 94 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den som, i fråga om Särskilda Utskottets uti ingressen till 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 1 gjorda hemställan, vill, att Kammarens blifvande beslut under denna punkt om antagande af vissa grunder för en ny härordning skola fattas under de af Utskottet föreslagna förutsättningar och vilkor, dock att frågan om dessa grunder skola blifva lag eller icke till Utskottet återremitteras, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammararen bifallit det af Herr Sjöberg framställda yrkande, att hvad Kammararen under omförmälda punkt kan komma att besluta om antagande af vissa grunder för en ny härordning må i enlighet med Utskottets framställning blifva lag, samt att i öfrigt besluten fattas under de af Utskottet föreslagna förutsättningar och vilkor.

I den senare voteringen afgåfvos 115 ja mot 86 nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Den vidare föredragningen af förevarande utlåtande uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.